

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

במדבר - שבועות

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beehaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת במדבר - שבועות

אמונה

אחת דיבר אלוקים - והעמידן על 'אחת'..... ד

שבועות

ביום הזה באו - קבלת התורה בכל שנה ושנה י
כל העם יחדיו - מתן תורה לכל, אפילו לפחותים יא
מנחה חדשה לה' - מאי דהוה הוה ויתחדש מכאן ואילך יב
היו נכונים - ההכנה לקבלת התורה ובפרט בג' ימי הגבלה טז
והגבלת - הקדושה והגבולות כתנאי לקבלת התורה כב
כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה כג
שמעת מתוך האש - קבלת התורה באש קודש כה
ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה כז
בעצרת נידונים - ר"ה לתורה ועבודת ה' לשנה הבעל"ט כט
אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה ל
תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה לג
בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות אף בדור אחרון לה

ספח"ק בת עין

וידבר אלוקים וכו' לאמר אנכי ה' אלוקיך' (כ א-ב), דהנה כתיב (ויקרא כב לא) 'ושמרתם את מצותי ועשיתם אותם', ודרשו רז"ל (סנהדרין צט:) ועשיתם אִתָּם כתיב, פירוש שעל ידי הזדככות החומריות שהיה קודם מתן תורה, ואח"כ קבלו התורה, על ידי זה זכו ישראל עם קדוש שכל העולמות עליונים ותחתונים מתנהגים רק על ידי ישראל, ומשפיעים שפע בכל העולמות על ידי התעוררות תורה, ומצות ומעשים טובים. היינו, על ידי מצות צדקה שגומלים חסד, מעוררים מדת החסד על כנסת ישראל, היינו שפע וחיות בכל הנבראים. ועל ידי שמשברים כל המדות רעות ותאות רעות, משברים ומכניעים הסטרא אחרא עד גמירא. והכלל, שבחינת מלוכה בהתנהגות העולם תלוי בישראל, מחמת התורה ומצות שקבלו ישראל עם קדוש...

ועל פי דברינו אלה אפשר להבין למה בפסח צריך לאכול דווקא מצה ובשבועות דווקא חמץ, ששתי הלחם באים דווקא מן החמץ (ויקרא כג יז). ואפשר לומר על דרך רמז, חמץ מרמז על מעשה בני אדם, היינו מה שבא על ידי אתערותא דלתתא, כמו שאיתא במדרש (תנחומא תזריע ה) ששאל רשע אחד לאחד מן החכמים על מצות מילה, האין יתכן שמעשה בני אדם יהיו נאים יותר ממעשה הבורא ברוך הוא, והביא לו החכם חטים וגלוסקאות, ואמר לו, ראה איזה מהם נאה יותר וכו'. מזה ראינו שגלוסקאות שהוא חמץ הוא מעשה בני אדם, מרמז על אתערותא דלתתא ע"י תורה ומצות ומעשים טובים... אבל בחג השבועות שהיו בבחינת הזדככות החומריות, וקבלו אח"כ את התורה, ועי"ז יש כח בידם לפעול בעליונים ובתחתונים, לכך צריך דווקא חמץ שהוא מעשה בני אדם, שמרמז שהכל תלוי במעשיהם הטובים, הן להשפיע שפע בכל העולמות על ידי קיום התורה ומצות ומעשים טובים, והן להכניע הסטרא אחרא עד גמירא, על ידי שמשבר כל המדות רעות ותאוות רעות.

(בת עין, פרשת יתרו ד"ה וידבר אלוקים)

במדבר - שבועות

אחת דיבר אלוקים - והעמידן על 'אחת'

בפרשתן (א א), 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור', והקשה רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע מדוע שינה הכתוב בדקדוק הלשון, שכאשר הזכיר 'מקום' נקט תחילה את ה'כלל' - במדבר סיני, ואח"כ 'פירט' יותר שהיה זה ב'אהל מועד' [ולא אמר באהל מועד שבמדבר סיני], ואילו לגבי הזכרת ה'זמן' נכתב תחילה ה'פרט' באחד לחודש השני, ורק אח"כ אמר שהיה זה בשנה השנית [ולא נכתב בשנה השנית באחד לחודש השני].

קושיא זו הביא הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (בריש פרשתן), והוא מבאר בזה עפ"י דרכו, שנרמז כאן יסוד גדול לכל הליכות חיי האיש היהודי, שאי אפשר 'להגיע' ולזכות לקבלת התורה בלתי קניין מידת האמונה והבטחון וההתחזקות בה*. כי הנה כך מציאות הדברים, שטרדות הפרנסה אשר האדם שקוע בה יומם ולילה, וחושב

מחשבות כיצד ישיג צרכיו, והיך יגדיל את ממנו ובכל עת הוא דואג על מזונותיו ומזונות אנשי ביתו, טרדות הללו מונעים ממנו וליבו להיות פנוי לעבודת הבורא ית"ש. וכמו שפירש מרן הבעל שם טוב הק' זי"ע בלשון המשנה (אבות ג טו) 'מצודה פרוסה על כל החיים', ש'פרוסה' רומז ללחם ולפרנסה וכמו שמצינו (ברכות לו:) 'בכדי אכילת פרס', והזהירונו חכמים כי מצודת היצר היא על ידי פרוסה - פרנסה, ואין לך מי שנמלט ממצודה זו אלא היא על כל החיים, שכל בני אנוש מתנסים בנסיון זה של רדיפת הפרנסה, וכלשונו של ה'בת עין', וזהו המצודה שבו ניצוד האדם, ומבקש לחמו בתחבולות וערמומיות וסובר שבוחו ועוצם ידו תעשה לו, ואינו בוסח ומאמין בה' שבוודאי יזמין לו פרנסתו וחיי נפשו, כי מאן דיהיב חיי יהיב מזוניג.

ואין עצה ואין תבונה אלא על ידי ההתחזקות במידת האמונה שרק הקב"ה הוא 'פותח את ידו ומשביע לכל חי רצון', הוא הנותן לו כח לעשות חיל', וכל

א. נחלקו הראשונים אם שתי הדברות הראשונות - אנכי ולא יהיה לך, נמנים בחשבון תרי"ג מצוות. דעת בעל 'הלכות גדולות' (בה"ג) שאינם נמנים. ומבאר הרמב"ן (ספר המצוות מצוה א) את שיטתו, כי מנין תרי"ג מצוות הם גזירותיו יתברך לעשות או לא לעשות. אבל האמונה... הוא העיקר והשורש שממנו נולדו המצוות, לא ימנה בחשבון. אגב אורחא בענין האמונה, כתב הרה"ק רבי משה מקאסוב זצ"ל הי"ד (בעל לקט עני, בספרו ספר הצוואה ערך בטחון) וז"ל, מי שאין לו בטחון אינו יכול לחיות על פני האדמה, או ישתגע או יאבד עצמו לדעת כי הבטחון הוא הדבר המועיל מאיש המוני עד החכם, ובלעדו לא יהיה.

ב. וכך הוי מרגלא בפומיה של הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע על דרך לשון שאומרים ב'סליחות' עשיקי אנן ובחשוכא שרינן - עסיקי אנן ובחשוכא שרינן, שמחמת כל הטרדות וה'עסק' אנו שרויים בחשכות...

ג. וז"ל ה'בת עין' בהמשך הענין שם, ע"כ תמיד יתבונן האדם בחסד ה', ר"ל להבין איך שהכל אינו בא רק ברצון ה' ובחסדו, ולא מכוחו של אדם, וכמאמר הכתוב (בראשית ב ו) וא"ד יעלה מן הארץ והשקה וגו', שהענין אינו בודאי כח אנושי כי אם רק חסד ה', ובענין שהוא בחינת חסד (עיי' זח"ג קג) הוא משקה את כל פני האדמה. וזהו שאמר הקב"ה למשה רבינו ע"ה קודם קבלת התורה (שמות יט ט), 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך', פירוש, הנה אנכי בא אליך ומזהיר אותך על בחינת ע"ב הענן, מרמז על בחינת חסד גימטריא ע"ב, וענן מרמז גם כן לבחינת חסד כנ"ל, ר"ל שישתכל תמיד במדת החסד, היינו שהכל הוא רק בחסדו ית', ולא מכוחו של אדם. ועיי' תגיע למדת האמונה והבטחון.

ד. וכך אמר אחד הצדיקים, נאמר ב'מתן תורה' (שמות כ טו) 'רואים את הקולות', ודרשו חז"ל (מכילתא, הובא ברש"י) רואים את הנשמע, ושומעים את הנראה, ונרמז בזה, כי מדרך העולם שהם רואים בעיניהם כיצד 'עבודתם' מביאה להם את הפרנסה, ואילו את הידיעה שהכל תלוי ב'סייעתא דשמיא' אינם רואים אלא שומעים, באמרם, כך שמענו

להם בעת יציאתם ממצרים, עד ש'גם צידה לא עשו להם' מרוב שהיה ליבם נכון סמוך ובטוח בא-ל חי שיספק להם כל צרכיהם, ולא היה להם כלל מודעות הפרנסה אלא לבם היה פנוי רק לעבודת ה', על כן היו יכולים לקבל את התורה. וכך הוא גם לדורות עולם, וכלשון קדשו ועיקר ההכנה צריכה להיות תחלה בבחינת אמונה ובטחון, כי מעיקרי העבודה בימים הללו הקודמים לקבלת התורה לקנות בקרבנו את האמונה הטהורה והבטחון באבינו שבשמים".

מזונותיו קצובים לו כבר מראש השנה", וכן השרשת מידת הבטחון שבוודאי הקב"ה יזון אותו לגדל חסדו, וממילא כבר לא יהא אפוף בדאגת הפרנסה ולא יהא שקוע בחיפוש אחריה בהשתדלות יתירה וכ"ש בהשתדלות אסורה שיש בה ערמומיות, ושוב יהיה פנוי לעבודתו ית'.

ובזה מבאר מה שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח עה"פ הנני ממטיר) 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן', כי הנה בני ישראל זכו למן בתוקף האמונה והבטחון שהיה

מאבותינו מדור דור את האמונה הטהורה שכל הבא לאדם אינו אלא בגזירת עליון, ו'ההשתדלות' היא רק גזירת מלך. אכן במתן תורה נתעלו ישראל והגיעו להשגת אמונה בחוש עד שראו את מה שבכל עת רק נשמע לבני אדם שהכל תלוי בסייעתא דשמיא, ואילו הדבר 'הנראה' תמיד, שמעשה הידים הם מביאים את הפרנסה ח"ו נהפך להיות רק בגדר 'שמיעה'...

ה. שמענו מ'שדכן' אחד, שזכה בחודש האחרון לברך על המוגמר, וניגש אליו אחד מהמחותנים ונתן לו 'מעטפה' (envelope) עם 'דמי שדכנות', והחל השדכן לספור ולמנות ונוכח לראות כי בתוכה 19 שטרות של מאתיים שקלים, סך הכל עולה 3,800 שקל, והיה ברור בעיניו כי אותו מחותן רצה לתת 4,000 שקל וטעה במניין השטרות [כי רובא דרובא דאינשי נוהגים לתת ארבעת אלפים טבין ותקילין, ויש הנותנים 1,000 דולר, אך עדיין לא היה אחד שנתן לו 3,800...], ורצה להתקשר אליו ולבקש את הסכום החסר, אכן ב"ב אמרה לו שישתוק, ויסמוך על הקב"ה שישלים לו ממקום אחר... והנה למחרת שלח לו מחותן (משידוך אחר) מעטפה שהיו בתוכה 21 שטרות של 200, ס"ה 4,200, ותיכף התקשר אליו לשאול על 'תוספת' הכסף, אמר לו, אכן היתה לי טעות, הכנסתי עוד 'שטר' מבלי לשים לב, אך מאחר שכבר שלחתי – יהי לך אשר לך... וזכה לראות בחוש כיצד מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, והיאך הקב"ה מסבב את עולמו, וגורם לאנשים 'לטעות' בכדי שהלה יקבל את אשר מוכן לו...

ו. ו'נתרגם' את הדברים לדידן, כי המונע מהאדם לקבוע עיתים לתורה הוא טירדות הפרנסה, כמו כן יש שאינם מתפללים ב'מניין' ובציבור או ש'בורחים' באמצע התפילה – כשטענתם בפיהם אין לי זמן ופנאי, מוכרח אני 'לרוץ' לעבודה, שהבוס לא יכעס עלי... אני מרוויח לפי שעות עבודה, וכל רגע שאתעכב בבית הכנסת אני מפסיד... וכן כל כיו"ב בתירוץ הפרנסה ובכל שאר העניינים, על כן בטרם יגש ל'קבלת התורה' – יקדים לקבוע בליבו את האמונה והבטחון כיתד נאמן, וממילא כבר יוכל לקבוע עיתים לתורה ולהתפלל בציבור וכו'...

ובהאי עניינא, הגה"ק רבי חיים מוואלאז'ין זי"ע שאל פעם יהודי אחד מדוע אינו קובע עתים לתורה, תירץ היהודי את עצמו שהוא טרוד בטרדת הפרנסה, ולכן אין עיתותיו בידו לעסוק בתורה, אמר לו הגר"ח שאם כך הם פני הדברים, הרי שאין בינו לבין אומות העולם ולא כלום, דהא בשעה שעבר הקב"ה עם התורה אצל האומות העולם ושאלם האם ברצונם לקבל את התורה, ענו לו זה בכה וזה בכה, בני עשו ענו שכל חיותם הוא מרציחה וכבר נתברך אביהם 'על חרבך תחיה' וכן שאר האומות, והרי שמיאנו לקבל את התורה מפני פרנסתם וחיותם, ואם כן אף האומר שאינו לומד ואינו קובע עיתים לתורה מפני חיות נפשו ופרנסתו הרי הוא כאותם האומות...

ז. גם הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (תורת אמת ד"ה וידבר) האריך בעניין זה שההכנה לקבלת התורה הוא בחיזוק האמונה בבורא כל עולמים, ומבאר בזה מה שאמר להם הקב"ה קודם מתן תורה (שמות יט ד) 'אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שמאחר ש'אתם ראייתם' ומבורר אצלכם כי אני עשיתי הכל, אני עשיתי למצרים ואני הבאתי אתכם אלי, על כן תוכלו לקבל את התורה.

ואילו הרה"ק ה'תפארת שמואל' מאלכסנדר זי"ע כתב בזה"ל (נשא אות ד) 'וענין אמונה הוא עיקר הכנה לקבלת התורה, וצדיק באמונתו יחיה – באמונתו מחיה את עצמו וכל אבריו שיוכל להיות כלי מוכשר לקבל התורה, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קיט כט) ותורתך חנני כי דרך אמונה בחרתי' (שם ל), עכ"ל.

ח. רגיל היה הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע לספר מדי שנה בשנה לפני קהל עדת צאן מרעיתו בזמן הגבוה – לקראת קריאת עשרת הדברות, פעם שאל מלך וויען (ווינא) את הגאון הצדיק שר וטפסר רבי שמשון ווערטהיימער

באר הפרשה - במדבר - שבועות

זצ"ל (שהיה חי לפני כשלש מאות שנה, את כינויו לקחנו מדברי ה'חוות יאיר' בתשובותיו) מדוע שרויים עם בני ישראל כבר רבות בשנים בגלות מרה וקשה, כשהם נרדים ונרדפים, מוכים ונבזים, ועדיין לא נושעו – מה פשעם ומה חטאתם לסבול כל כך הרבה.

ענהו רבי שמשון, כל זאת בא להם מחמת 'קנאה ושנאה' השורה ביניהם. תשובה זו לא מצאה חן בעיני המלך, שלא היה נראה לו סיבה מספקת להמיט על בני ישראל כל כך הרבה צרות וייסורים. ובחמתו ציווה המלך על רבי שמשון, שעליו לענות לו תשובה מספקת תוך ג' ימים, ואם לאו, ענוש יענשו כל בני ישראל תושבי ויען, באותו לילה ערך רבי שמשון 'שאלת חלום' ויענהו ממרומים שאכן ענה נכונה למלך, ובעוון זה של 'קנאה ושנאה' שרויים בני ישראל בגלותם, ושלא יתרץ למלך תירוץ אחר, כי עוד יראה המלך כי אמת בפיו.

בתחילת החורף יצא המלך עם אחוזת מרעהו לצוד ציד בלב יער, ובהגיעם ליער נפרדו איש מעל אחיו לצוד כל אחד במקום אחר. אחר כמה שעות לא מצאו המשרתים את המלך, וחשבו בנפשם כי כנראה שב בעצמו לביתו, על כן אף הם שבו לביתם.

המלך שהיה שרוי עמוק עמוק בתאוות הציד לא שם על לב כי נשאר לגמרי בגפו, עד שהחלו צללי ערב לנטות... ולא מצא שם שום אחד משריו ועבדיו. ויחרד המלך חרדה גדולה מפחדו לבלות את הלילה בחברת כל מיני משחיתים ומזיקים, חיות טרף למיניהם שאינם מבחינים בין המלך ירום הודו לשאר אנשים. בצר לו התחיל לשוטט ביער אנה ואנה, עד שהגיע לנהר שמעברו נראו בתים מוארים, בלית ברירה נפרד המלך מסוסו החביב עליו, ואף מבגדי מלכותו, וכך כשהוא עוטה על גופו בגד דק החל לשחות במימי הנהר, עד שעלה מעברו השני של הנהר, וילך בכפר ההוא ערום ויחף – רועד מקור וצינה עזה, דפק על כמה וכמה מבתי הכפר אשר מרבית תושביו ערלים היו, ואיש מהם לא אבה לפתוח עבורו את הדלת ולהכניסו לביתו – באמרם העומד לפנינו אינו מן היישוב ומאנשי עולם הזה... מתייראים אנו ממנו, החליט המלך לתור אחר דלת שבה קבועה מזוזה, בידעו שעם בני ישראל רחמנים הם, והם יפתחו לו פתח להכניסו בצל קורתם. פשפש ומצא, נקש על הדלת והנה עומד לפניו יהודי, אשר מחזה כזה נגלה לנגד עיניו – איש ערום ויחף כולו אומר צינה וארכובותיו דא לדא נקשן, מיד פתח היהודי את הדלת, מיהר להכניסו לביתו, והכין לו כוס חמין ואף מיני תרגימא הגיש לפניו, עטפו ב'פעלץ' (פרווה מחממת) והשכיבו לפני התנור הבוהק, ותחל רוח המלך לשוב אליו. בתוך כך שמע המלך היאך שבעלת הבית מזהרת את בעלה, כי האיש הלז גנב ונוכל הוא, בעוד זמן מה כשתפרוש אף אתה לשינת הליל יגנוב הלה את כל חפצינו ויברח מהבית יחד עם הפעלץ היקר, אך היהודי הרגיע את רוחה, והבטיח שלא יתן שינה לעיניו בכל שעות הלילה, וישמור שלא יגנוב הלה שום דבר.

למחרת היום שאל המלך את מארחו היהודי מה מרחק יש מכפר זה עד לעיר הבירה וויען, אמר לו היהודי מרחק ארבע פרסאות, ויבקש לו המלך שישכור עבורו עגלה שיוכל ליסע לווען, אמר לו היהודי, ברשותי עגלה קטנה ואקחך, ויאמר המלך, נקבה שכרך, ויען היהודי 'ארבעה פערציגערס'. ויאמר לו המלך, הנני מסכים ליסע אתך, אך בתנאי שתתן לי את הפעלץ ללבשו בדרך, כי כל עצמותי רועדות מקור. עתה שבה בעלת הבית לגעור בו שערל זה יהרוג אותך על אם הדרך, את הפעלץ יקח לעצמו... אך הוא לא שת לבו לכל אלה, והרגיע אותה לאמר כי עוד מעט שוב ישוב וכספו בידו.

משהגיעו לעיר הבירה שאל היהודי את המלך להיכן פניו מועדות, ויען המלך שיקהו אל ארמון המלוכה, אך היהודי התיירא ואמר בוודאי ענוש נענש על ההתקרבות לארמון המלך, ויאמר לו המלך אל תירא ואל תחת – אני אתרץ את הכל. והנה אך הגיעו עד לפני שער המלך קפץ המלך מהעגלה וינס הביתה, כשהוא לבוש בפעלץ היקר של היהודי, וכל בני ביתו של המלך שמחו מאד בחזרתו.

אז החל היהודי לחשוב, אוי לי ואבוי לנפשי, אכן נודע הדבר שגוי זה אינו אלא גנב, ועתה לא די שאינו משלם לי דמי הנסיעה, אף את מעילי לקח עמו, ועל כולנה, הכניס אותי אל גוב האריות – אל ארמון המלוכה, ועד מהרה יבואו שומרי הסף ויכלאוני. ואכן, לא עברו אלא כמה רגעים וסריסי המלך הגיעו, ויאמרו ליהודי שהמלך פקד להביאו אליו לפני ולפנים, בהיכנסו אמר לו המלך שלא יפחד כי ברצונו רק לדבר דברים אחדים עמו, וישאלהו המלך, התכירני, ענהו היהודי לא ראיתי את המלך מעודי עד היום הזה. אמר לו המלך, אבל אנכי מכיר אותך היטב, ואף את ביתך מכיר אנכי, ואת כליך ומטלטליך, וכל מצבך ומעמדך, ויען האיש ויאמר אין חכמה כחכמת המלך, כי יודע הוא כל מה שיש בחדרי חדרים בביתו של בן הכפר.

ומוסיף כי ה'מילוי' של תיבת 'בטח' הוא ב"ת טי"ת העליונה^ט. ומוסיף עוד, כי משמעות תיבת 'בטחון' הוא חי"ת, ג' פעמים אותיות י"ת, והנה תיבת קדוש עולה בגימטריא ת"י (ונמצא בידך ג' פעמים 'קדוש'), והיינו שהבטחון הוא ההקדמה וההכנה לזכות להתקדש בקדושה

ומוסיף כי ה'מילוי' של תיבת 'בטח' הוא ב"ת טי"ת העליונה^ט. ומוסיף עוד, כי משמעות תיבת 'בטחון' הוא חי"ת, ג' פעמים אותיות י"ת, והנה תיבת קדוש עולה בגימטריא ת"י (ונמצא בידך ג' פעמים 'קדוש'), והיינו שהבטחון הוא ההקדמה וההכנה לזכות להתקדש בקדושה

אמר לו המלך לא חכמה יש כאן אלא זה עתה הייתי בביתך, כי אנכי האיש שישן אצלך בזה הלילה, עתה אמור נא לי מה אשלם לך בעד המאכלים והמשקה שהחייט נפשי, אך היהודי לא השיב מאומה. שב המלך לומר, אפשר לך לבקש ממני ממון רב כמה שתרצה, ושוב לא ענהו היהודי. המלך בשלו, אם תרצה אתן לך שדות וכרמים, ושוב נאלם היהודי מהשיב. הגדיל המלך ואמר לו, אפילו אם תבקש עיר שלימה מערי הכיכר אתננה לך במתנה גמורה על שהצלת את חיי, ועדיין החריש היהודי. אמר לו המלך, אם לא תענני, לא תקבל אלא ארבעה פערציגערס המגיעים לך כבעל עגלה.

פתח היהודי את פיו ואמר ישמעני אדוני המלך, לפרנסתי מסובב אני בין העיירות כרוכל. אך בתקופה האחרונה החל יהודי פלוני לבוא אל הכפר שלנו, והוא קונה סחורות ועורות וכיו"ב מדרי הכפר, ובזה הינו משיג את גבולי, ימלא המלך את שאלתי ובקשתי, ויפקד פקודתו לאסור על היהודי מלהיכנס אל גבולות הכפר.

כשמוע המלך כל זאת, נענה ואמר כמה צדקו דברי רבי שמשון, כי גדלה הקנאה והשנאה בין בני ישראל, כי יהודי שוטה זה היה בידו להתעשר בין רגע כעשירים הגדולים שבכל המחוז, ואעפ"כ העבירתו הקנאה והשנאה על דעתו וביקש שטויות כאלו.

הבה ונתבונן, מה ראה הרה"ק מפריםשלאן לספר עובדא זו בשעה קדושה ונוראה כל כך, טרם קריאת התורה שהיא כמעמד הר סיני וכמבואר בפוסקים (וכדלהלן), ומלבד הפירוש הפשוט שבא לעורר על הדברים הנראים כפשוטים, כי דייקא בזמנים הגבוהים יש לשים לב על יסודות התורה, וכמו שאמרו שבאותו הזמן שנפתחו ז' רקיעים וזכו להתגלות אלוקית נוראה כשירד הקב"ה על הר סיני, אזי מן השמים השמיע את קולו בלא תרצח ולא תגנוב... להזכיר להם שאף שהתעלו עדי מרום ו'כבני עליון' אך אל ישכחו להתנהג כ'אדם'...

אך ביתר עומק יתבאר כוונתו של הרה"ק בסיפור המעשה, כי שורש הקנאה והתחרות והשנאה נובע מחסרון האמונה שכל הנעשה בעולם הוא בדבר ה', ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו אפילו כמלוא נימה, אין בחברו כח ויכולת לעשות כן, והמאמין לא יחוש ולא ירע לבבו גם אם רואה שרעהו מצליח יותר ממנו, כי ידע אל נכון שלא שייך בעולם מציאות של משיג גבול. על כן רצה הרה"ק להשריש בהם את האמונה הטהורה קודם קריאת עשרת הדברות, כי היא ההכנה הראויה לזכות לקבלת התורה.

ט. ויש להעמיס עוד בדבריו הק', שהנה היצר הרע מתגבר ביותר להכשיל את האדם להורות 'היתר' ולפרוץ גדרי קדושה בטענת פרנסה... ואין צורך להאריך ולהרחיב בכל טענות ופיתויי היצר כאשר כל אחד יודע זאת בעצמו... ועל כולנה הוא קללת הדור האחרון בהחזקת הכלים המשחיתים כלחלקה טובה רח"ל בתירוץ צורך פרנסה, ועל כגון דא ייאמר לאיש היהודי, התחזק בבטחון, ואל תפחד לחשוש מלעמוד כחומה בצורה בכל הגדרים והסייגים שקבעו חכמי הדור שמא תינזק פרנסתך. אל תאמר הנני מוכרח לילך למקום שאינו 'כשר' בתכלית כדי להשיג דבר בזול ולחסוך מלקנותו בשער היוקר במקום מהודר... וכל מחשבה או טענה כיו"ב, אלא בטח בה' הזן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים ומכין מזון לכל בריותיו, והוא יכלכלך גם אם תתנהג בקדושה (וביתר שאת יפרנסך בזכות זה)...

וכך אמר הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע, שכדרך דאיתא במדרש (בר"ר פז י) שאמרה אשת פוטיפר ליוסף הצדיק 'חותכת אני פרנסה שלך' אם לא תשמע לי, כמו כן יש נסיון לכל אדם, ר"ל שיצרו הרע מתגבר עליו בעניינים הללו בכל מיני טענות, וכשמתגבר רואה כי הכל אין ואפס (הובא בתורת אבות, טהרת המידות אות מה).

ואדרבה, שמירת הגדרים והסייגים היא מקור הברכה, ועל ידם ימצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים, להשפיע עליו פרנסה בהרחבה מלוא חופניים, מעשה שמענו ממכירי בעל המעשה, איש יהודי הדר בעי"ת לעיקוואד שנתברך ב'ברכת שמים' מרובה, והוא מנהל אפיס (משרד) גדול העוסק בקנייני נדל"ן (Real Estate), שם עובדות כמה נשים מאנ"ש. ויהי היום, קיבל היהודי שיחת טלפון מאחת העובדות, כי ברצונה לברר, היות וקיבלה ממנו הודעת אימייל, שבו הוא מורה לה להעביר סכום של \$70,000 לחשבון בנק מסוים, והיא מבקשת אישור טלפוני לפני שהיא מבצעת את ההעברה.

באר הפרשה - במדבר - שבועות

י"ת שהם רומזים ל'קדוש'), ואי אפשר לבוא לבחי' הקדושה עד שמגיע תחילה להביסוי שלה היא בחינת במחון', אך על ידי האמונה והבטחון מתעלה מדרגה לדרגה עד שזוכה להיות בחי' 'אהל מועד' ומשכן - שישכון ה' בקרבנו.

תמה היהודי ונשתומם, כי מעולם לא שלח הודעה ובקשה כזאת... עד שנתברר שגנב 'נוכל' פרץ לאימייל שלו, והוא שלח את ההודעה בשמו להעביר את הסכום הנ"ל לחשבון בנק שלו... אלא שהנוכל כבר בדק אחרי 'בעל הבית' זה זמן רב, ובאותו זמן הוא למד לכתוב כסגנון כתיבתו ככל משפטו וחוקתו, וזאת אשר עשה היום בבקשתו את ה\$70,000.

לאחר שנרגע בעל הבית מה'הלם' והבהלה, ולאידך מהשמחה שניצל מ'עוקץ' לא קטן, שאל את העובדת, על מה ולמה החליטה לברר אצלו אודות ההעברה, והרי כפי מה שהיה נראה לעיניים, היה נראה שאני בעצמי כתבתי את האימייל ללא כל מקום לספקות, השיבה העובדת, מכיוון שקבעת חוק בל יעבור, באפיס זה אין קוראים לנשים בשם הפרטי בשום פנים ואופן - לא בקרי ולא בכתיב, ואילו האימייל הזה נפתח בשמי הפרטי (ה'טעות' היחידה של הנוכל), לכן אמרתי שמשוהו לא מריח טוב וכדאי להתקשר אליך ולבדוק...

מעשה נפלא מספר הגה"צ רבי גמליאל ראבינאוויטץ שליט"א בשם הגאון הרמ"ד סאלאוויטשיק זצ"ל ממה שענינו ראו ולא זר, בתקופת ה'מלחמה' היה בחור ירא אלוקים, שמור מן החטא, שישב על התורה ועל העבודה כאילו אין מלחמה, ללא פחד וללא מורא, לא פסיק פומיה מגירסא. ולא הבנתי - כי הא תינח שאינו חושש ומפחד, אבל הרי הזמן הוא זמן רעב נורא, לא היו שיירות מצויות ולא מסחר, ותמהתי עד מאד - מהיכן ירק זה חי, אבל, ראיתי שלבחור עצמו לא קשה קושיא זו כלל, אלא הוא מתנהג כאילו עולם כמנהגו נוהג, אין מלחמה ואין שואה, אין רעב ואין מחסור.

ואמר הגרמ"ד, חשבתי לעצמי, פ"א אשאר בשטיבל אשר הוא יושב שם ואעקוב אחריו לראות מאין הוא חי, ואכן, הנה אני רואה, שאחד מבאי השטיבל ראה שהבחור נחלש מיום אל יום, נכמרו רחמיו וניגש אליו ושאלו, בחור'ל, האם אינך רעב, אמר הבחור, אכן רעבוני גבר עלי מאד, נורא ואיום. אמר לו האיש, בא עמי לביתי, ושם יש ארוחה מוכנה, והגם שהכל מצומצם אצלי לנוכח המצב, אבל אפריש עבורך בשמחה מכל מה שיש לי, כדי שגם אתה תוכל להחיות נפשך, שאלו הבחור, האם יש לכם בנות בבית, אמר כן ב"ה, אמר הבחור, א"כ, לא אוכל לעלות לביתך, כי מעודי קבלתי על עצמי שלא אכנס לבית זר שיש בו נשים...

גער בו הלה, וכי עתה הוא זמן לקיים קבלות כגון דא, הרי זה פיקוח נפש, אמר לו הבחור בשלוות הנפש, לא אזוז מקבלתי, אמר לו האיש, אל תהיה שוטה, הרי יש כעת מלחמה נוראה, איש אינו מסוגל להתבונן עליך, ואם תאמר מחמת הבנות, יש לי עצה - אכניס את בנותי לחדר סגור, תבוא ותסעד את לבך, ואח"כ תצא ורק אז הן תבואנה לחדר האוכל, ודע, כי עליך להזדרז, כי אם לא, לא ישאר מאומה. הגרמ"ד עמד בצד וראה שהבחור מודה לו בכל לב ונפש, אבל אומר לו בשלוות הנפש, את קבלתי אשמור, בטוח אני בקוב"ה שבזכות זה לא יזניחני.

והנה, לא עברה מחצית שעה, ואותו יהודי נכנס לביהמ"ד עם מגש טעון אוכל, שאל הבחור את האיש הרי אמרת לי שהנך עוזבני לנפשי, ענה האיש, כי התיישבתי בדעתי הרי אתה עומד ובוטח בה', והרי הנך עתיד למות עם בטחונך... לכן הבאתי לך עד הנה את מאכלך, ולא שת אל לבו כי אכן בטחונו גרם שמשמים יכניסו לו 'מחשבות' הללו - להיטיב לו, ורק בזכות הבטחון הביא לו האיש את מאכלו עד ביהכנ"ס (טיב המעשיות).

ולמדנו, א. כל כוחו של אותו בחור צדיק לשמור על גדרי הקדושה כחומת אש היה מפני שבטח באביו שבשמים הנותן לחם לכל בשר. ב. הבוטח בה' - הקב"ה מושיעו בכל עת וזמן, לא משנה מה המצב... גם בזמן מלחמה ומחסור ודחקות... ולהוציא מדעתו של אותו טיפש - זה הנותן, שאמר לו שימות מחמת בטחונו, וחשב לעצמו שהוא המביא לו מאכלו, ולא שת אל לבו כי אדרבה דייקא על ידי בטחונו בה' - הכניס ה' מחשבה בלב האיש להביא לו מאכלו.

ג. עד כמה צריך לעמוד איתן על 'קבלה' (ואין הדברים אמורים למעשה לעניין פיקוח נפש, שצריך לזה 'שאלת חכם', אך עכ"פ נלמד מכאן כיצד שומרים על הקבלות בזמנים שאינם פיקוח נפש...). ד. המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ (אבות ג ה), כל העולם חושש ומפחד, ותריום אחר מאכלם, וזה שקוע כולו בתורה ומאכלו בא לו עד פיו...

(דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד'... אכן הקב"ה מנהיג את העולם כולו ברוח פיו, והוא הוציאנו ממצרים ועשה לנו כל הנפלאות, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (תהלים לו כג) 'מה' מצעדי גבר כוננו, עב"ל'.

תדע שהאמונה היא עיקר כל התורה כולה". כדכתב הרמב"ן ז"ע (סוף פר' בא בד"ה ומן הניסים) 'שאיין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דברינו ומקרין שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם'. נמצא, שבלא האמונה נחשב כמי שעדיין לא 'התחיל' את התורה. אין לנו אלא להתבונן בדבריו, ולהשיבם היטב בפנימיות לבנו - שאין כל טבע בעולם אלא הכל בהנהגה ניסית מאת ה'. כאשר יהיה האדם באמונה זו אשריו ואשרי חלקו בזה ובבא.

וכך איתא מהרה"ק ה'מאור ושמש' ז"ע (פרשת יתרו ד"ה איתא במדרש), בשם הקדוש הרב רבינו אלימלך [מליזענסק] זצוק"ל... 'וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר - אנכי ה' אלקיך' פירוש שבכלל 'אנכי' הוא כל התורה כולה וכו', וכל התורה כולה היא תלויה ב'אנכי', דהיינו אם האדם מאמין באלקותו ממילא בודאי מקיים התורה והמצוות בראוי".

היו באהל מועד, שהשבין הקב"ה שכינתו בתוכם, וממשיך הכתוב לבאר מהיכן הגיעו למדרגה גבוהה כזו להאמין באחד יחיד ומיוחד, וכי התחזקו מירידת המן שהיה בחודש השני (שבת פז), ועי"ז הוקם המשכן בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים (ע"כ דברי ה'בת עין).

ואכן, תחילת נתינת התורה הם באותם שני דברות אשר 'מפי הגבורה שמענו' - אנוכי ה' אלוקיך, ולא יהיה לך, כי האמונה היא יסוד כל התורה, ורק אחר שהאדם מאמין שייך לצוות עליו את כל החוקים והמשפטים. ומהאי טעמא הראה להם הקב"ה שהוא אדון כל ואין יחידות כמוהו, וכמו שנאמר (דברים ד לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים, אין עוד מלבדו', וברש"י, בשנתן הקב"ה את התורה פתח להם ו' רקיעים, ובשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים וראו שהוא יחיד לבד נאמר 'אתה הראת לדעת', ובודאי לא לחינם קרע הקב"ה עליונים ותחתונים, אלא לחזק אמונתם, ולנטוע אותה בלב כל ישראל עד סוף כל הדורות, כדי שיהיו ראויים ומוכשרים לקבל את התורה.

וכך מצינו בדברי הסמ"ק שמונה את האמונה במצווה ראשונה במניין המצוות (מצוה א) וז"ל. לידע שאותו שברא שמים וארץ הוא לבדו מושל מעלה ומטה וכו' רוחות כדכתיב (שמות כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך, וכתוב

י. כתב הרא"ש שלכן פתח 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', ולא פתח בנס גדול יותר - 'אנכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמים וארץ', כי רצה הבורא ללמדנו על האמונה בהשגחת ה' בפרטיות על כל פרט ופרט, ודבר זה נתגלה לעין כל ביציאת מצרים (יותר מבעת בריאת העולם). וז"ל הרא"ש (ארחות חיים ליום א' כו) **לבטוח בה' בכל לב**, ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובזה תקיים בלבבך הייחוד השלם, בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ, ועיניו על כל דרכי איש, ובוחן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין... וזה יסוד כל התורה כולה. עכ"ל.

יא. וז"ל הרה"ק ה'דגל מחנה אפרים' ז"ע (ר"פ עקב), **כלל גדול לעבודת הבורא ב"ה הוא העיקר הוא האמונה**, ועי"ז היה מזהיר אא"ז זללה"ה (מרום הבעש"ט), וזהו שורש לכל התורה והעבודה, וזהו שאמר דוד המע"ה (תהלים קיט פו) **'כל מצוותיך אמונה'**. עכ"ל.

יב. לעומת זאת, ביאר עוד הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק ז"ע (נו"א ד"ה וידבר, או יאמר), שתכלית כל התורה כולה היא להביא את האדם לידי אמונה והכרה בבורא כל עולמים, וזה ביאור הכתוב (כ א-ב), וידבר אלוקים את כל הדברים האלה - תכלית דבר ה' אל עמו בכדי שיבוא האדם לאמר אנכי ה' אלוקיך, שיאמר תמיד ויכריז שאין עוד מלבדו ואפס זולתו.

כעין זה כתב הגר"א (משלי כב יט) **עיקר נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישמחו ביטחונם בה'**. וכך אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר ז"ע (תורת יחזקאל תפילות ר"ה) בביאור נוסח הברכה (ברכת מלכויות במוסף דר"ה) ובתורתך כתוב לאמר כל התורה הקדושה נכתבה בכדי לאמר לו ליהודי, שיאמין בכל לבו ששמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.

חג השבועות

ביום הזה באו - קבלת התורה בכל שנה ושנה
אמרו חז"ל (פסיקתא זוטא ואתחנן) חייב אדם לראות את
עצמו כאילו מקבל תורה מסיני¹. וביאור הדברים,
כי נתנית התורה אינה רק מאורע שהיה בשעתו, אלא
היא מתחדשת בכל שנה ושנה, כמו שאמר הרה"ק
ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה בשבועותיכם) וז"ל, הנה פסח
זכר ליציאת מצרים היא זכרון למה שעבר, וכן סוכות
'למען ידעו דורותיכם' מה שכבר היה, אבל מתן תורה,

הוא יום מתן תורה בעצמו², איננו זכר למה שהיה, כי
היא בלה חדשה בשעה ראשונה, והיום מקבלה מנותן
התורה ית"ש, עכ"ל³.

וכן כתב חז"ל (או"ח מז ה) בביאור הברכה 'נותן התורה'
בלשון הווה, כי הקב"ה נותן התורה בכל עת ורגע
לבני ישראל, ונתניה זו באה מכוחה של הקצבה שמקבל
האדם במתן תורה בחג השבועות בכל שנה ושנה.

יג. וכבר הוכיח כן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, (הובא בהליכות שלמה פרק יב הערה 1) מדברי הגמ' (שבת קכט:)
שאסור להקיז דם בכל ערב יום טוב, משום שגזרו אטו יומא טבא דעצרת, שכשהיו בני ישראל במדבר סיני
יצא בערב שבועות רוח ושמם 'טבוח', ואם לא היו מקבלים ישראל את התורה 'היה טבוח להו לבשריהו ולדמיהו',
[ומאחר שבערב יו"ט דשבועות יש סכנה להקיז דם על כן אסרו בכל ערב יו"ט, הובא ברמ"א או"ח תס"ח י].
ולכאורה צריך ביאור, הרי 'רוח' זו יצאה מלפני אלפי שנים, ואיזה סכנה יש בדבר לדידן, עד שאסרו מחמת זה
להקיז דם בערב שבועות עד היום הזה. אלא, מבאר ב'מחצית השקל' (שם סקט"ו) ונודע דבכל הזמנים שאירע לאבותינו
ענין מה, כשיגיע זמן ההוא שוב מתעורר קצת מעין אותו דבר וענין ההוא. ונמצא שאותה 'רוח' – טבוח' יוצאת
מחדש בכל שנה ושנה, ורק ע"י קבלת בני ישראל את התורה הם ניצולים ממנה, מעתה יובן מה ענין יש לנו להיזהר
אף כהיום מהקזת דם, ולא רק מטעם 'זכר' וסימן בעלמא, אלא כדי להחיותנו כהיום הזה בפועל ממש.
והרי 'מידה טובה מרובה', כי אם עניני הסכנה שהיו אז שבים ומתחדשים בכל שנה ושנה, ק"ו בן בנו של ק"ו
שכל עניני מתן תורה – נתנית התורה, וקרבת בני ישראל אל ה' שבים להתרחש בפועל ממש בכל שנה ושנה אף
בדור אחרון - בשנת ה'תשפ"ה...

עוד סימוכין לכך הביאו, דהנה ידוע שאין לקצוץ צפרני הידים והרגלים ביום אחד (מג"א ריש סי' רס, מ'מגיד מישרים'
שאמר כן לבי'), ומכל מקום מביא ה'ליקוטי מהרי"ח' (ח"ג דף מה) בשם הרה"ק רבי אלימלך מרודניק זי"ע (וכן הוא בחידושי
הרי"ם), דבערב שבועות אין להקפיד בזה ומותר לקוצצם ביום אחד, וטעמו ונימוקו עמו, שהרי איתא בזוה"ק (פ'י
אמור הובא בסוף תיקון ליל שבועות) שהטעם שאמרה תורה לספור ספירת העומר במשך שבעה שבועות, כי הם במקום
ספירת שבעה נקיים מכל לכלוך וטומאה, ואחרי הספירה טובלים במקוה טהרה בליל שבועות כדי לקבל את התורה
בטהרה ביום, ולטבילה זו צריך להסיר ולהוריד כל החציצות מעל גופו, ועל כן אם לא יקצוץ את צפרניו יהיו אלו
חוצצים ומעכבים את הטבילה, לפיכך מותר מן הדין לקצוץ הצפרנים ביום אחד כדין טבילת מצוה.
מכאן נאמר, אם בשנת תשפ"ה מתירים לנו לקצוץ צפרני ידיים ורגליים ביום אחד, ואין אומרים שהיתר זה כבר
אינו נוהג בזמן הזה, ע"כ שאף כהיום הזה עלינו להיטהר כאותה טהרה שנטהרו אבותינו בהיותם במדבר, ואף אנו
נקבל את התורה ביום חג השבועות הזה בפועל ממש כמו שהם קיבלו בהר סיני.
יד. בקדושת יום הקדוש חג השבועות היה אומר הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע, כי החג הנו למשך יום אחד בלבד,
לעומת חג הפסח והסוכות הנמשכים למשך ז-ח ימים, ללמדנו על גודל הקדושה שיש באותם ז' ימים כולם
נקבצו באו בתוככי יום אחד.

טו. הגה"צ רבי אליהו ראטה זצ"ל סיפר, שבשנה אחת בחג השבועות בהיותו בכותל המערבי עם הרה"ק רבי
שלום'קה זי"ע, קרא לו הרה"ק קודם עלות השחר, ואמר לו, כעת שואלים בשמים האם רוצים לקבל את התורה,
הבה נענה יחדיו 'נעשה ונשמע', וביאר את דבריו, כי קבלת התורה צריכה להיות ברבים על כן רציתי שנאמר יחדיו
נעשה ונשמע.

בענין זה כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות חת"ס, שם"ד:) **על הכתוב (שמות יט ו), 'אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל'. וברש"י, 'לא פחות ולא יותר'. ומבאר החת"ס, 'לא יותר' - היינו שהיא מדריגה יותר עליונה שבאפשרות, ואפילו מלאכי השרת לא זכו ולא יכול לזכות יותר מזה אפילו גדולי הנביאים, ולא פחות פירוש אין אשה או פחות שבפחותים שלא יכול לזכות לזה, כי כל אדם מישראל יש כח בידו לעלות למדריגה זו".**

עוד איתא ב'חתם סופר' זי"ע (דרשות שבועות תקס"ב) **כי לא נתנה התורה ליחידים כי אם לכללות ישראל... באופן שיהיה לכל אדם מישראל חלק בתורה... ועל כן שמחת כל ישראל שווים בחג השבועות.**

ומבאר שם, שלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות, וסמכוהו אקרא 'מנחה חדשה לה' בשבועותיכם' (ויקרא כג מז-זז) ר"ת מחלב. כי רמז חיזוק גדול יש לנו בו, שהרי בסדר ברירת החלב יש שני אופני ברירה בזה אחר זה - תחילה בוררים את כל החלב מהפרה, כברירת אוכל מפסולת, לאחמ"כ מבררים ומפרידים את החלב עצמו לג' מינים. א. השומן והוא החמאה החשוב שבה. ב. מהנותר יעשה חריצים וגבינות והוא הבינונית. ג. נותר מהם מי החלב שאינו שווה כלום. אמנם בלי ברירה (היינו אם לא יברור את החלב עצמו) אלא יניחנה כמות שהיא מעורב, הרי שלושתן בצירופם טוב מאד, והוא משקה חשוב מאד, המחיה אדם ובהמה. והכי נמי,

ובזה פירש הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קט. ד"ה משה) בלשון הכתוב (שמות יט ו) 'משה ידבר', שלא נאמר 'דיבר' בלשון עבר אלא 'ידבר' בלשון עתיד, ומבאר וז"ל, משה ידבר לשון עתיד, כי עתיד הוא משה רבינו לדבר בכל דור ודור עם כל אחד ואחד הבא לטהר ולקבל התורה עליו, כי אתפשטותא דמשה בכל דור ודור.

פוק חזי מה שהעיד ה'חזקוני' (בהקדמה לפירושו עה"ת) בלשון קדשו בנפשי נשבעתי אני חזקיה, כי בחלומי שמעתי קול אלוקים מדבר עשרת הדברים.

מעתה מילתא דפשיטא שכשם שקודם נתינת התורה שהיתה בהר סיני אמרה תורה 'היו נכונים', כך גם עתה שומה עלינו להכין את עצמנו לקראת נתינת התורה שתהיה בחג השבועות הקרב ובא, וכשם שנתנת התורה מתחדשת כך גם ציווי 'היו נכונים' מתחדש אף הוא...

כל העם יחדיו - מתן תורה לכל, אפילו לפחותים

מנהג ישראל קדושים להניח עצי סרק בבתי כנסיות ביו"ט של שבועות, טעם לשבח נתן הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות מגילת רות ד"ה ויהי) שבא לומר שאף הנדמים בעיניהם ל'עצי סרק' - שאין בהם לא טעם ולא ריח, לא תורה ולא מצוות, גם להם"י יש חלק ביום זה בקבלת התורה, אבל מוטל עליהם לנצל ככל יכולתם את הזמן הקדוש ולקבל את התורה - כי זה תכלית יום זה.

טז. טעם מתוק ונפלא לאכילת מאכלי חלב בספר שלמי קרבן תודה (להגה"ח רבי דוד משה לוי זצ"ל), וז"ל, החלב שונה משאר משקין כיין ושמן שנעשים רק ע"י סחיטת הענבים והזיתים, וצריך לזה מקום מוכן - בית הבד והגת, ושאר טרחות, אך החלב בא יותר בניקל, ותיכף כשמוציא מהבהמה ראוי לשתיה, להורות רמז לתורה המונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול, ולא צריך מקום מיוחד אלא ניגש לקחתה וכבר היא בידו. יז. כה אמר הרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע (תורת אמת ריש יתרו), דלכן כתבה תורה ענין ביאתו של יתרו להסתפח לקהל ה' לפני הפרשה של קבלת התורה, ללמדנו בינה, שאף הגוי והכומר לע"ז בידם לעזוב הכל ולהתקרב אל הקדושה, וזו ההקדמה הטובה ביותר לקבלת התורה שישא היהודי ק"ו בנפשו שאם ביד גוי להתקרב עאכו"כ ביד זרעו של אברהם יצחק ויעקב להתקרב.

וכך פירש ה'אמרי אמת' זי"ע (יתרו תרצ"א בשם השפת אמת) בלשון הכתוב (יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', שהנה הנשר הוא עוף טמא כידוע, ובא הכתוב להורות לאדם שאפילו מתוך בח"י נשר בשפלות מצב רוחני, אם יעסוק בתורה יקרב אותו הקב"ה ויביאהו אליו, וכמו שהיה בצאת ישראל ממצרים, שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה וקרבם המקום לעבודתו.

עוד בענין זה, כתב הרה"ק ה'ישמח ישראל' (יתרו אות ו), כי מטבע הנשר להחליף נוצותיו תדיר, וכדכתיב (תהלים קג ה) 'תתחדש כנשר נעוריקי' ופירש רש"י 'כנשר הזה שמחדש כנפיו ונוצה משנה לשנה', וכנגד זה דיבר הכתוב להתחדש 'כנשר' מבלי להביט על מצבו עד עתה.

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לר"ח סיון קט. ד"ה ואמר) פירש מה שנאמר (שמות יז יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר', שהכוונה שהיו בתחתית המדרגה ולא ג"כ ניתנה תורה, אם כן 'הכל יכולין לקבל התורה יהיה מי שיהיה אפילו בבחינה תחתונה יכול לקבל'. עוד איתא שם (ד"ה ואמר), וז"ל. ואמר שכל בר ישראל יכול להשיג חיות ה' יתברך, אפילו הקטן שבקטנים והפחות שבפחותים והשפל שבשפלים וכל להשיג חיות השי"ת, ועבירה היא בדינו שאנו ישינים בתרדמת הזמן, כי בשעה אחת יכולים להשיג עוה"ב שלימה, ומכמה שעות שהשי"ת נותן לאדם שיחיה כמה עוה"ב יכולים להשיג, עכ"ל.

מנחה חדשה לה' - מאי דהוה הוה ויתחדש מכאן ואילך בפרשתן (א א), 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמור', וביאר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע (נועם אלימלך ד"ה א"י וידבר) וז"ל, נראה דהתורה מלמדת לאדם שיתנהג עצמו, כי להיות שהתורה ניתנה בסיני למען ילמד אדם להיות תמיד מוכנע גדול ונבזה בעיניו, כדרך שעשה השי"ת ב"ה שמאס בהרים הגבוהים ובחר בהר סיני הנמוך מכולם. והו' במדבר סיני' - לשון ענווה. רק לזה צריך האדם שלא יתעצב מחמת גודל הכנעה ויפול בעצבות, וזה הוא מניעה גדולה מעבודת הבורא יתברך, לכן הזהירה תורה עליו שיראה להיות תמיד בשמחה, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות, והו' 'באוהל מועד', פירוש שיכנים עצמו לאהל של מועד הוא לשון שמחה, כי מועד הוא לשון יו"ט. 'באחד לחדש השני', פירוש, ואם יאמר האדם ואיך אוכל לשמוח כיון שהרבתי לפשוע, ולזה אמרה תורה אעפ"כ יראה לעשות תשובה בשמחה, ויתחזק

הקב"ה בירר לו ביום זה את עם ה' מתוך פרות הבשן - אומות העולם, כמוציא החלב מרדי הפרה, ואם גם עתה נברור בחלב עצמו (היינו ישראל המשולים לחלב אם נברור בהם ונחלקם כיתות כיתות לפי מדרגתם) ויהיו בני עליה בבחינה חמאה, והבינונים בבחינה גבינה, הרי ישארו שארי עמא דארעא חס ושלום כמי חלב שאין בהם צורך. ולא ניחא ליה למרייהו למימר הכי (אין הקב"ה חפץ בחלוקה זו) לכן ישארו בתערובתם ויהיו כמשקה המחיה כל העולם שווה לכל. ומשום כן נתנה התורה במעמד הנבחר והנפלא הזה בתחילת צאתנו מעבודת מצרים כשעדיין לא היינו כדאים לזה, להורות כי אין מעצור ולא יתיאש אדם מחלקו בתורה, אפילו אם יהיה בשפל המדרגה מכל מקום כמוהו כמו הגדול שבגדולים י"ח.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' מקרא שכתוב (דברים טז י"ב) 'ועשית חג שבועות.. ושמת לפני ה' אלוך אתה ובנך וביתך עבדך... במקום אשר יבחר ה' אלוך לשכן שמו שם, וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החוקים האלה', ומבאר, כי הנה התורה הקדושה מצווה לכל אחד ואחד אפילו לעבדך ואמתך לשמוח בחג השבועות, כי בחג קדוש זה שוכן הקב"ה אצל כל אחד ואחד מ ישראל. והו' אומרו במקום מלשון במקום - תחת - אל תקרי 'במקום', אלא 'במקום', דתחת שיבוא הקב"ה להשרות את שכינתו לשכן שמו שם על הצדיק הקדוש, הריהו משרה את שכינתו ביום זה על כל יחיד ויחיד. ומסיים החתם סופר בדברים נלהבים ואם לא תאמין שיהיה כן בכוחך לפי מיעוט ערכך בעיני עצמך, לזה - 'וזכרת כי עבד היית במצרים', והרי מעמדו ומצבו של העבד במדרגה פחותה מאשר אתה עכשיו בה, ואפילו הכי קבלת את התורה מתוך שפלות מצבך, א"כ אף היום - 'ושמרת ועשית את החוקים האלה', וגם עתה לא תמנע עצמך מלשמוח בה'.

יח. ובזה פירש שם ה'חתם סופר' זי"ע את נוסח הברכה 'אשר בחר בנו מכל העמים' - כי רק ברירה אחת יש כאן - ברירת והפרדת בני מתוך אומות העולם, אבל בתוך בני ישראל עצמם אין כל ברירה והפרדה - כי כולם שווים. ולכן אומרים מיד לאחמ"כ ונתן לנו את תורתו מלשון 'נתניה' בלא כל ברירה, אלא כמתנה אפילו למי שאינו ראוי.

וזהו מה שאמרו חז"ל (נדרים פא.) דבר זה שאלו לחכמים ולנביאים, על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם, כי לא הסכימו שנתתי להם את התורה בלא ברירה לבחור איש מיוחד מהם, כדמצינו שבשעת החורבן היו אומרים 'צור תעודה חתום תורה בלימודי' (ישעי' ח טז) - שאין התורה אלא לישעיה וחביריו, ובאמת היה להם לידע שאין שום אחיזה יתירה לת"ח בתורה יותר מלעמי הארצות, כי כולם שווים לטובה בחלק זה.

איתא במדרש (בר"ר כא ו) 'אין ועתה אלא תשובה' עיי"ש, וי"ל בנידון דידן, שהקב"ה רמז למתקרים אליו, שאל יתיאשו ואל ייראו מגשת אליו עבור עוונותיהם שעשו מקודם^ט, כי העיקר עכ"פ להתקרב מהיום והלאה ושלל לחטוא עוד, ולזה ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וזה מצות תשובה, והוא חסדו הגדול שרוצה לקרב השבים, ושלל ליכור להם מעשיהם הראשונים, עכ"ל.

והזמן גרמא להתחדש כבריה חדשה לעבודתו ית"ש ולקבל על עצמו את התורה מחדש^י, וכמו שכתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' מקאז'ניץ זי"ע (שם ד"ה ביום) וז"ל, נראה לרמוז בדברי קדשו, כי באמת בכל שנה ושנה כל ימי עולם נתגלה הדבר ההוא שהיה בימים

עצמו לאמר הרי אני כאילו נולדתי היום הזה ולא אשוב עוד לבסלה, וזה נקרא חידוש שנתחדש כבריה חדשה, וזהו 'באחד לחודש השני', כי האדם הזה הוא נתחדש ב' פעמים, האחד ביום שנולד, והשני ביום שעושה תשובה ונתכפר לו, עכ"ל^ק. ועיי"ש בהמשך דבריו שמבאר בסוף לשון הכתוב 'לצאתם מארץ מצרים' - שגם בעולם עכשיו יש יציאת מצרים שנית, והוא בשעה שעושה האדם תשובה.

ביוצא בדבר ביאר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (יתרו ד"ה בחודש) בדבר ה' אל עמו כ'הקדמה' למתן תורה 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים' (שמות יט ה), וז"ל,

יט. עניין זה נלמד גם מהאמור במגילת רות (פ"א), שהוא מעניינא דיומא דחג השבועות, שבתחילה יצאה נעמי משדי מואב ושתי כלותיה רות וערפה, ואמרה להן שובו לארצכם ולמולדתכם, 'ותשאנה קולן ותבכינה, ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך', שוב הפצירה בהן נעמי שיחזרו, 'ותשאנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה', ומכאן ואילך לא מצינו ברות שתתן קולה בבכי, כי אכן אין טעם בבכי בלבד אלא בעשיה 'למעשה'... ורק ערפה שלא פסקה מלהתעסק בבכי סופה שחזרה לגילוליה ויצא ממנה גלית הרשע, לעומתה, רות שחדלה מלבכות ורק הלכה אחרי נעמי באשר תלך ממנה יצאה מלכות בית דוד. ללמדנו, שלא יתבוסס האדם בבכי על מצבו הרע, אלא יתחזק ויתחדש מעתה, ורק עיי"ז יוכל להתעלות.

צא ולמד על מעלת ההתחזקות בעת קושי חושך ואפלה, וכמו שאמרו שכל מגילת רות עוסקת בשתי אלמנות ואלמן אחד, אשר לכל אחד מהם היתה סיבה מספקת להתייאש לגמרי ו'להוריד את האף'... וכמו שאמרה נעמי בעצמה 'קראן לי מרא' (רות א כ) ורות ובוועז, אמנם, לגבי נעמי כתיב 'ותקם' (א ו), וכן מצינו לשון זה גבי רות (ב טו) - שהתנערו מעפר והתחזקו, ורק עיי"ז זכו שמהם יצא מלכות בית דוד וממנו משיח צדקנו... והדברים אמורים לגבי כל קושי ו'חושך' הן במצב הרוחני והן במצב הגשמי.

כ. איתא בגמרא (שבת פח:) 'כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן שנים עשר מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן', ולמדנו כאן לימוד עצום לדורות, שגם אם נפל האדם ממדרגותיו וחזר לאחוריו מרחק גדול כזה והתחזק ושוב חזר ונפל, אעפ"כ לא יתיאש ולא יפול ברוחו ח"ו, רק ילמד מבני ישראל בסיני שכך היתה קבלת התורה, אחר שנפלו נפילה אחר נפילה התחזקו לחזור ולהתקרב, ורק כך קיבלו את התורה מפי הגבורה.

יש שביארו עפ"י את מנהג ישראל לאכול בשבועות יום קבלת התורה מאכלי חלב ברמז נפלא, כי בזאת נשתנה החלב משאר משקים, שהרי הם כשהחמיצו אין להם כל תקנה רק להשליכם לאשפה, לעומתו החלב משהחמיץ יש לו תקווה ואחרית, אדרבה דייקא מעתה אפשר להפכו לגבינה ושאר מאכלי חלב משובחים, כך נאמר להם לבני ישראל, זה תנאי לקבלת התורה - אין ייאוש כלל, אף מי שח"ו החמיץ את עצמו, לא יחליט שמקומו באשפתות מתוך ייאושו כי רב, וח"ו ימשיך לזרוק אבן אחר הנופל, אדרבה, ידע שמעתה אפשר לעשותו למאכל משובח ומפואר, וזהו הרמז לאדם שגם אם החמיץ לא יתיאש כי עדיין יכול להיטיב אחריתו, ואינך דומה ליין שהחמיץ כי אם לחלב שהחמיץ.

וכך ביאר המהרש"ם מבערז'אן זי"ע מדוע אוכלים מאכלי חלב בשבועות, כי הנה מקור החלב הוא מהדם, וכדאיתא בגמ' (נדה ט:) 'דם נעכר ונעשה חלב דברי רבי מאיר', ואם כן כיצד מותר לשתות חלב שמוצאו מן הדם האסור באכילה, אלא בעל כרחך שחלב זה אין בו מציאות כלל של דם כי 'פנים חדשות באו לכאן', והשתנה לגמרי ממה שהיה. אמור מעתה, שלכן אוכלים מאכלי חלב בשבועות, להפיח בנו רוח של חיזוק שאם נשוב ונקבל עלינו עול תורה אזי תשתנה כל מציאותנו לטובה עד שלא ייזכר כלל שב'עבר' פגם או חטא, וכדוגמת החלב שאין לו שום שייכות לדם שממנו בא.

באר הפרשה - חג השבועות

אירוסין וקידושין בין קוב"ה לישראל, כמו שנרמז בלשון הכתוב (שמות יט י) 'וקדשתם היום ומחר', ואילו ה'נישואין' היו בחג השבועות, וכמו שאמרו (סוף מס' תענית) 'ביום חתונתו זה מתן תורה', ועל כך נאמר וארשתוך לי לעולם, 'שמהאירוסין הראשונים של קודם מתן תורה נקבע בנו לעולם הארת הכח הזה להתקדש בכל שנה בהגיע הזמן הזה, והוא על ידי 'וארשתוך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים' מצד אתערותא דלעילא ברוב רחמיו וחסדיו'. ומוסיף לבאר אומרו 'וארשתוך לי באמונה' בזה"ל, היינו שלא יפול לב האדם עליו בשודע שבמה שנים עברו עליו זמנים כאלו ואינו מרגיש בנפשו שנתחדש ונתקרב להשי"ת, ואיזה התחדשות יהיה לו בשנה זו יותר מכל השנים שעברו, ועל זה נאמר וארשתוך לי באמונה שענין אמונה היא דייקא במה

ההם"א, כגון בימי פסח שיצאו ממצרים גם בכל שנה יש נפשות מישראל שיוצאים ממצרים, וגם בחודש הזה כיון שקרבו לפני הר סיני נתגלה גם כן שיוכלו לקרב את עצמן להקב"ה ולקבל התורה ולקרב עצמן לפני הר סיני וכו', ולזה צריך כל אדם כשבא ראש חודש סיון עד חג השבועות לקרות באותו עסק התורה ולהמשיך לו זה הקדושה שנתגלה ביום הזה.

ובמז' שביאר הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (תורת אמת שבת שלפני שבועות תרל"ג) הטעם שברוב השנים קוראים ב'הפטרה' בשב"ק שלפני חג השבועות את הפסוקים (הושע ב כ-כא) 'וארשתוך לי לעולם וארשתוך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים, וארשתוך לי באמונה וידעת את ה', כי הנה בשלושת ימי הגבלה היה בחי'

ואולי מטעם זה הטביע הקב"ה בעולמו שמאכל התינוק הוא 'חלב', להורות וללמדו מתחילת בריאתו של האדם בעולם הזה – שיהא נבלע בדמו ובמוחו, יסוד איתן לכל ימי חייו, שאין לעסוק ב'עבר'. כי ההבטה על המכשלות הרי"ז אבן נגף לכל ימי חייו, ואם לא יביט על העבר רק על ההווה והעתיד, אכן יהיו חייו אמיתיים שלווים ושמחים. ויהיו תואמים לדברי ה'ירושלמי' (ר"ה פ"ד ה"ח) 'אמר רב משרשיא בשם רב אידי בכל הקרבנות כתיב חטא (שעיר עיזים לחטאת) ובעצרת אין כתיב חטא' – דכתיב (במדבר כח ל) 'שעיר עיזים אחד לכפר עליכם', כך אמר להן הקב"ה, מכיון שקיבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימכם. וכלומר, אין על מה להביא חטאת ביום הזה. וזהו האיסור לומר לבע"ת זכור מעשיך הראשונים, כי ברגע ששב בתשובה הרי הוא כמי שלא חטא מעולם... ושוב אין כאן 'מעשיך הראשונים' שנמחקו לגמרי, ולא מעניין מה היה אלא 'איננו' – כי לקח אותו האלוקים'.

עוד 'חיזוק' מתאמרא בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, שהנה אמרו חז"ל (פסוק"ז ו) 'בכל יום ויום יהיו בעיניך כחדשים', ומכאן תשובה לכל הבא לומר 'חוטא ופושע הנני' ואינני ראוי ללמוד תורה, שהרי היום ניתנה התורה מחדש, וכאילו אמש עדיין לא ניתנה תורה לישראל, אם כן אין כל שייכות לחטאים שנעשו אתמול לתורה שניתנה היום.

כא. ידועים דברי ה'ערוך השולחן' (או"ח רפד יא) המבאר בנוסח ברכות ההפטרה, 'ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם', דבא לומר שלא יחשוב האדם שהדברים שכבר עברו כבר אין לנו בהם תועלת, וחלילה יביט על הכל כסיפור מעשה, אבל האמת דגם העבר עדיין מתנוצץ בכל עת ובכל זמן, כמו יציאת מצרים שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים ונמצא דבכל עת הוא יצ"מ, וכן לענין 'קבלת התורה', כל מה שהיה אז לא עברו ולא יעברו, אלא תמיד הם נוצצים ופועלים בכל עת, ולזה אומרים ודבר אחד מדברך אחור לא ישוב ריקם – כלומר אפילו אותם העומדים עתה באחור שכבר עברו, גם הם לא ישובו ריקם והם תורה שלימה, ובכל שנה ושנה בבוא חג השבועות, מתרחש שוב בזה העולם, מעמד קבלת התורה.

כב. והאמת היא, כי מחשבה זו גופא היא עצת היצר, וכמו שאמר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על הא דאיתא בגמ' (שבת פט.) בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבונו של עולם תורה היכן היא וכו', ולכאורה תמוהה שאלת השטן, וכי לא ידע שניתנה התורה לישראל, הרי הקב"ה הרכין שכינתו על ההר ובקע כל ז' הרקיעים, וכל העולם ידעו מכך, ואף המלאכים עצמם (וגם השטן בכללם) נתנו מתנות למשה, ומהי השאלה תורה היכן היא (ובתוס' ד"ה תורה) תירצו 'שטרדו הקב"ה למלאך המות בשעת מתן תורה', אלא, כך דרכו של השטן הוא היצר – לקרר את האדם, לשאלו 'תורה היכן היא', איה התורה שקבלת בשנה שעברה... ולאידך, יאמר לו אינך צריך להתעורר כל כך, שהרי בשנה הבאה יבוא עליך עוד שבועות, כי בכל שנה ושנה מתחדש חג השבועות...

שנתכסה מהאדם ורק מתחזק באמונה שיוכל להושיע עוֹד מעצתו של מלך זקן וכסיל להפיל את רוח האדם ולהתקדש מהיום^כ, הגם שהוא רחוק מן הדעת לערך
העת עד עתה. עכ"ל.
יש בו בעולם... ולאפוקי ממחשבה פסולה זו"כ ביאר
בטענה כי מה ערך יש לו ולמצוותיו, ומה 'צורך'

ושמע נא לדברי הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (לר"ח סיון ובש"מ) שכתב שמחשבת פיגול זו אינה חידוש... אלא כבר היה כן לעולמים קודם קבלת התורה, ועל כן הגיע אליהם עמלק, וכדכתיב (שמות יז ח) 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים', ודרשו חז"ל (תנחומא בשלח כה) 'שרפו ידיהם מן התורה', ומבאר כי בני ישראל ראו 'שהם קרובים להר סיני ועדיין אינם מרגישים בעצמם שיהיו ראויים לקבל התורה, ובשביל זה היו בעצמם כמתייאשים ורפו ידם, אך זה חטא' כי צריך להאמין שהקב"ה ישפיע עליו את קבלת התורה, ועל כך נאמר 'אשר קרך בדרך, שמחמת הקרירות ורפיון ידים כנ"ל בא עליהם עמלק לקרם עוד יותר'.

וכבר מצינו נוראות בדברי הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה) בפירוש מה שאמרו חז"ל (אבות ג טו) 'המבזה את המועדות אין לו חלק לעולם הבא', שהכוונה הוא על פי מה שנאמר לגבי שאול המלך 'ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזהו' (שמואל א' י כז), וכלומר, שהמחשבה והאמירה שאין בכח דבר פלוני להושיע היא גופא ה'בזיון'. כיו"ב יתפרש גם כאן, בהגיע ימי חג ומועד והאדם אומר לעצמו 'מה יושיעני זה' - מה יוסיף לי חג השבועות הזה, הרי כבר עברו עלי עד היום כך וכך חגי שבועות, כך וכך ימי יו"ט בימי חלדי, ונשארתי במצוקותי ובמעורומי ברו"ג ומה יושיעני החג הקדוש הזה', מדוע תאמר לי שדייקא בחג זה אגאל ממלחמת היצר הנלחם עמי בכל כחו, מדוע דייקא עתה אזכה להיוושע בכל מיני ישועות גדולות בכל מילי דמיטב מברכות התורה, באורך ימים ובעושר וכבוד, זה נחשב כמבזה את החג וזמני הקודש.

יש שהביאו סמך לדבר, שהביזוי הגדול ביותר הוא 'מה יושיענו זה' - עפ"י הנוסח שתקן יהושע בן נון ב'עלינו לשבח', שהעכו"ם 'מתפללים אל אל לא יושיע'. הרי לך, שאין לך בזיון גדול מזה, ובזאת הננו מבזים את מהות העבודה זרה בב' תיבות - 'אל לא יושיע', זוהי אפסיותה של ע"ז...

ואדרבה, 'והיה אמונת עתך' - כפי האמונה שיאמין שהמועד הוא זמן גרמא להיוושע בכל מיני ישועות, והוא עת רצון שהקב"ה משפיע עלינו בטובו הגדול 'ברכת מועדך לחיים ולשלום לשמחה ולששון', כך יהיה בפועל ממש 'חוסן ישועות חכמה ודעת' ורוב שפע וברכה עד בלי די.

כג. אומרים בשם הרה"ק רבי הערשל מליסקא זי"ע על דברי הגמרא שהקב"ה נטל התורה והלך עמה לארצות בני ישמעאל לברר אם הם רוצים לקבל את התורה ולא אבו, וכן היה עם כמה מבני הנכר, ולכאורה צ"ב שנראה כביכול כמי שמשחק בהם (שפיל), והרי בוודאי ידע קוב"ה שאינם רוצים לקבל את התורה. אלא ביאורו, כי בהגיע לקבלת התורה נשמע קול במחנה, יש האומרים איננו ראויים לקבל את התורה, וכי ידעת מה ה'עבר' שלי, או יאמרו לא ערכתי הכנה כראוי, לא ניקיתי את מידותי וכו', לזה בא הבורא והציע התורה לפני בני ישמעאל ושאר העמים, להראות כי גם הגוי אשר לא עבד על עצמו ולא הכין עצמו ואינו ראוי כלל, אם אך יאמר אני רוצה לקבל את התורה, הרי הקב"ה נגלה אליו ונותן לו את התורה...

כד. מסופר על הרה"ק ה'מאור עיניים' מטשערנאביל זי"ע שאחד מחסידיו שלח אליו את משרתו עם חבית יין משובח כמנחת ביכורים לצדיק הדור, משראה ה'מאור עיניים' את פני המשרת שאלו מיד 'האם הנחת תפילין היום', ענה המשרת שאכן היום לא הניח תפילין, ואף נתן 'טעם' למעשיו, היות והיום איחרתי קצת את זמן הקימה ומיהרתי להתפלל בחפזון, ועוד קודם שהנחתי תפילין קראני אדוני לעמוד לפניו לשרתו, בגמרי לשרת את אדוני חלש לבי והוכרחתי מיד לסעוד פת שחרית, ומכיוון שלמדתי בימי עלומי שהנחת תפילין צריכה להיות קודם האכילה, אמרתי בלבי, עתה עומד אני כבר לאחר האכילה, כבר הפסדתי ביום זה את מצוות הנחת תפילין, הסביר לו ה'מאור עיניים' לפי הבנתו, שאכן לכתחילה אין לאכול קודם הנחתו, אך באם כבר אכל עדיין הוא חייב להניח תפילין ללא כל טענות ומענות.

לאחר מכן פנה ה'מאור עיניים' לחבורתו הקדושה, ואמר להם, ראו נא, משרת זה שאינו 'בעל השגה' גדול, ומתוך מעשיו ניכרת בורותו הגדולה, ומי יודע אם הוא בקי בהלכה שצריך גוף נקי בעת הנחת התפילין, ואעפ"כ מכיוון שלא הניח היום תפילין היה חסר אור בנפשו עד שהרגשתי עליו שלא הניח, ומכאן נראה שכל מצוה, אפילו אם אינה נעשית בכל פרטיה ודקדוקיה הרי היא 'עושה רושם' ואור גדול על עושיה.

באר הפרשה - חג השבועות

רק אחד מן המניין יורגש החסרון בכולם יי. וכדאיתא מהרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ריש פרשתן) כללא דמלתא אי אפשר שיחסר שום א' מישראל, ואפילו נשמות שנפלו דהיינו נשמות הרשעים אי אפשר שיאבדו ח"ו, והוא יתברך חושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח.

כיו"ב ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקושי הרי"ם ריש פר' שמות) את מאמר חז"ל (הובא ברש"י שמות א א) 'שבני ישראל נמשלו לכוכבים' - ומה ענין זה לזה. אלא, כי כמו הכוכבים הללו, כשמביטים בהם מרחוק, רואים שרבים הם עד אין מספר. אך מכל מקום אם יתקרב אליהם יראה שכל כוכב וכוכב הרי הוא עולם מלא וגדול. כך כל יהודי ויהודי, אף שהוא חלק מהכלל, מכל מקום הרי הוא עצמו עולם מלא ומיוחד בשליחותו יי.

היו נכונים - ההכנה לקבלת התורה ובפרט בג' ימי הגבלה ידוע ומפורסם כי לכל דבר שבקדושה ולקראת כל חג ומועד צריך 'הכנה' מקודם, אמנם חובה בפולה ומכופלת היא לערוך הכנה לקראת חג השבועות יי.

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה לשבועות) שלכן תיקנו חכמים שיהיו קוראים פרשת במדבר קודם חג השבועות (עי' מגילה לא: ובתוד"ה קללות, ומעמם כדי להפסיק עם קריאת פרשה זו בין הקללות שבפרשת בחקותי ל'שבועות') וז"ל. ונראה שיש לפר' במדבר שייכות גדולה לשבועות, והוא להוציא מאלה שמתרשלין ללמוד, מחמת מחשבתם שלא יגיעו למדרגה גדולה בתורה. וע"ז בארתי שמה שנאמר ענין המניין בלשון 'שאו' (שמות ל יב) - שבזה מתנשאים כל אחד ממדרגתו, בראותו שהוא שוה להמנות באותו המספר ממש של הגדול, ששניהם נמנים רק לאחר, א"כ גם הוא יכול לבוא למדרגה הגדולה. ולכן קודם שבועות צריך לקרוא פרשת במדבר שהוא פרשת הפקודים שנאמר בלשון נשיאות ללמדנו שבאופן זה יכול לקבל התורה וללמדה.

ובפרט אם יתבונן ויראה שכך הוא דרך המניין והמספר שהוא נשלם דייקא מכל יחיד ויחיד. ובחסרונו יחסר המניין כולו (אחד פחות מכל המספר), וכל יהודי הינו חלק ממנין ששים רבוא נשמות ישראל, ובלעדיו אי אפשר לכל הכלל לקבל את התורה, כי אף אם יחסר

מסופר על יהודי בא בימים כבן שמונים שנה מדרי העיר טבריה, שבזקנותו תקפוהו חולאים וייסורים רבים, שבא והתאונן לפני הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זי"ע אודות צערו ויגונו הרב ובין הדברים נפלט מפיו אמירה שאין לו כבר כל טעם וסיבה לחייו וטוב מותו. שאלו הרה"ק האם מע"כ מניח תפילין בכל יום, וענה הן, א"ל הרה"ק דע לך שכדאי לו לאדם לחיות שמונים שנה ואפילו מלאי ייסורים כשלך וכל ההרפתקאות דעדו עליך, ובלבד שלסוף שמונים שנה יזכה להניח פעם אחת תפילין גרידא ואפילו הנחת תפילין כמו שאתה מניח (הובא בכתבי ר"מ מידנער אות תצב). כה. והרי אם יחסר אפילו אות אחת מכל דברי התורה הזאת ייחשב הספר כס"ת פסול, והיינו, שרק ע"י כל נשמות הששים רבוא נעשית הקומה שלימה. ומכאן, ילמד שלא תיפול רוחו ולא יתייאש ח"ו, אלא ידע שבו בחר ה' לקבל התורה וחפץ יתב"ש בעבודתו ובמצוותיו.

וכך ביארו במה שאמר רב יוסף (פסחים סח:): 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא', שאצל אומות העולם יש הרבה 'יוסף', המון בריות לאין תכלית עם אותו שם ומהות בלי חשיבות לכל יחיד בפני עצמו, אך לאחר 'האי יומא' - בקבלת תורה מסיני, מאותו היום והלאה אין 'כמה יוסף', אלא כל 'יוסף' יש לו תפקיד מיוחד בעולם הזה, והקב"ה חפץ בו...

כו. כלל הדברים, 'מניין' בני ישראל מורה על ב' יסודות נכבדים שהם כהכנה לקבלת התורה. א. כל איש יהודי באשר הוא יש לו חשיבות עצומה לפני המקום ב"ה, וחלילה מלחשוב שהוא כבר 'עובר בטל'... אלא כביכול הקב"ה אומר 'אני צריך אותך'... וכגון בחג השבועות עליו אמרו חז"ל 'ביום חתונתו זה מתן תורה', בו ביום פונה כביכול הקב"ה לכל יחיד ויחיד מבני ישראל ואומר לו רצוני 'שתיכנס עמי לחופה'. ב. כל יהודי יש לו תפקיד בעולם שאי אפשר לשום אדם בעולם למלא אותו במקומו.

כז. משל נפלא שמעתי מצדיק אחד, מעשה באיש יהודי שזכה להינשא בעשטומ"צ, והכל באו להשתתף בשמחה רבה בשמחת הנישואין, רקדו ופיזזו מתוך שמחת הלב והנפש, לדאבון לב נשמע הקול כעבור חודש שנתפרדה החבילה והחתן 'גירש' את כלתו בגט פיטורין. כעבור שנה שוב בא בקשרי אירוסין ונערכה חתונתו ברוב עם כשהכל באין לשוש אתו משוש, אמנם שוב - עבר חודש והאיש גירש את הכלה. וכן היה במשך כמה וכמה שנים - עריכת

נישואין ברוב שמחה ולאחר ירח ימים גט פיטורין... אין צורך להאריך שמשנה לשנה פחתה השמחה בכמות ובאיכות, כי פחת מספר המשתתפים בשמחתו, וגם המשתתפים עצמם פחתה שמחתם וכו', וכל כך למה, כי ידעו שאין הדבר בר קיימא כלל וכלל. עד שפעם אחת בא האיש עם 'הזמנה' לנישואיו, והכריז קבל עם ועדה, אחי ורעי אהובי וידיי, בואו שימחו בשמחתי, כי הפעם אודה את ה' - הפעם הנישואין יהיו בני קיימא, שאלוהו הכל ומנין לך כזאת, הן הוחזקת כבר להיות מגרש כחודש אחר הנישואין. ויען האיש ויאמר, כי הפעם, לקחתי את הענין ברצינות (ערנסקייט) גדולה, ישבתי הרבה אצל ה'חתן רבי' (מדריך), והוא הכין אותי כהוגן לקראת הנישואין הללו, ובעזהשי"ת יש תקוה לאחריתי.

והנמשל פשוט, מידי שנה בשנה נערכים הנישואין כביכול בין בני ישראל לאביהם שבשמים, והכל שמחים עמהם - עליונים ששו ותחתונים עלזו, אך לדאבון לב כעבור 'שבעה לתשלומים' או פחות מזה, וכבר 'הילד איננו' - האיש גירש את כלתו - התורה, ושכח מכל אותו קשר נישואין עם התורה, כעבור שנה שוב בא חג השבועות, שוב שמחה ושוב גירושין, עד ששוחקים עלינו - לשמחה זו מה עושה, אמנם, השנה בעזהשי"ת יהיו הנישואין בר קיימא, כי עם 'הכנה' ראויה, עסק התורה בהתמדה אכן נראה שהפעם לקחנו את הענין מיט אן ערנסקייט (ברצינות), ובעזהשי"ת יהי קיום לנישואין הללו, ובזאת הפעם אכן יש טעם שיקויים 'עליונים ששו ותחתונים עלזו'.

מעשה בגביר אחד מבני היהודים שכגודל עשירותו כן גודל טפשותו, הלה נתדפק על דלתות 'ראש הישיבה' ובקשה בפיו, אבתה נפשי לקחת אחד מבחורי הישיבה כ'חתן', ודעו נא שכסף וזהב לא נחשב בעיני כמאומה ומקבל אנכי על עצמי לפרנס את ה'חתן' בכבוד ויקר כל ימיו, על כן יציג נא בפני את הבחור ה'אתרוג' של הישיבה. ראש הישיבה הסכים לו והפקיד בידו בחור גבוה משכמו ומעלה, מושלם ומוכתר בכל מדה נכונה... ויקחהו הגביר לביתו. בהגיעם העירה הלבישו ה'חותן' במלבושים נאים 'כמנהג בעלי בתים חשובים' הושיבו בדירה נאה כדי שיוכל לשבת על התורה ועל העבודה כהרגלו מכבר הימים, בכל שבת ומועד היה מהלך הגביר לביהכנ"ס כש'חתנו' מתלווה אליו בהליכתו ובחזרתו, וכבוד גדול היו עושים בני העיר לאותו הגביר כשהיה מהלך עם 'חתנו' הנכבד... משעברו כמה חדשים אזור ה'חתן' עוז ושאל את הגביר, ימחל נא מר, שמא יש בידכם לומר לי היכן היא בתכם ה'כלה' המהוללה אשר עמה אני עתיד להקים את בתי... ויען העשיר הטפש ויאמר... לא ולא... שמונה בנים נתן לי ה' אבל בת מעולם לא נולדה לי, תמה ה'חתן' בעיניו, א"כ לשם מה הבאתני עד היום להיות לך ל'חתן'... וכי ל'שחוק' אני מיועד לך. אמר לו העשיר, מעודי ראיתי את הנגידיים בעם מהלכים ברחובה של עיר עם 'חתניהם' וכבוד ויקר מנת חלקם בזכות חתניהם, ואמרתי לעצמי מיד כשיתן לי הקב"ה מעות לרוב 'אקנה' אף אני לעצמי 'חתן' כזה, וב"ה שזכיתי לכך... וכי יש עט סופר שיכול להביע מעט דמעט מגודל טיפשותו ואיוולתו של אותו 'חתן' ל"ע.

אף אנו נאמר, בא לו 'חתן דנן' וערך ברוב פאר והדר את 'יום חתונתו זה מתן תורה' - לבש בגדי שבת ויו"ט הנאים, בליל שבועות לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, אכל מאכלי חלב למיניהם כדת וכדין, וכל זה מבלי להבין כי 'חתונה' נערכת בין שני צדדים - וצד השני (הכלה) היא היא התורה הקדושה, לקבל על עצמו מעתה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים... ובלא זה איזה פנים יש ל'חתונה' כזאת.

כתיב (תהילים מט כא) 'אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו', ביאר בה הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל (מורשת גד חג הפסח), כי בכל יו"ט יש 'משל ונמשל', וכגון בחג השבועות המשל הוא מאכלי חלב, עשבים ופרחים המקשטים את הבית, גילוח השערות בעיו"ט וכו', שאף שמנהג ישראל קודש הוא אך אינו אלא כמשל בעלמא, ואותו אדם שבל יבין נשאר שקוע ב'משל' ולא ב'נמשל'... וזה האיש אינו אלא נמשל לבהמה, כי 'אדם' מתבונן בנמשל - בעצם קבלת התורה ובתואר כלה מאוד נתעלה.

במתק לשונו אמר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, משגיח דישיבת 'קול תורה', כי אכן מותר לשבת ליד השולחן בשבועות ולאכול עוגת גבינה, אבל אסור 'לשבת' בעוגת הגבינה ו'לאכול' את חג השבועות...

'מעשה' בשלושה אחים שותפים שנסעו לצורך 'עסק' המשותף למדינת סין (China) הרחוקה, ויהי בבואם תרו אחר 'בית מלון' לשכור לעצמם 'מיטה, כיסא, שולחן ומנורה', לא מצאו רק חדר בקומה התשעים, בלית ברירה סברו וקבלו. והנה בכל ימות השבוע השתמשו במעלית (עליוועטער) אשר עמה 'יעלו שמים ירדו תהומות' במהירות עצומה, אך בפניא דמעלי שבתא יצאו מבית מלונם להתפלל בביהמ"ד דמתא מנחה, קבלת שבת ומעריב, ומשחזרו מצאו עצמם אובדי עצות - 'כיצד הרגל', כיצד יעלו עתה תשעים קומות הבנין ברגל, שהרי לא יתכן לחלל שבת ולעלות במעלית, וכך עמדו בקומת המבוא הנקראת 'לובי' חסרי אונים, כיצד ישאו אותם רגליהם עד השמים... והיאך יהא ביכולתם להתאמץ ולהתייגע כל כך...

באר הפרשה - חג השבועות

שהרי בפירוש ציוותה תורה (שמות י"א) 'והיו נבונים ליום השלישי', וכמבואר בראשונים שכל עניין מצוות 'ספירת העומר' הוא להיטהר ולהתקדש כהכנה לקראת יום הקדוש והנורא של קבלת התורה.^{י"ח}

והנה, בכל המועדים אמרה תורה את הזמן בו יחול החג, 'ובחמשה עשר' וכדומה, אבל בשבועות

לא נאמר בתורה זמן ויום בשנה שבו יחול החג, ורק אמרו וספרתם לכם ממחרת השבת... תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', ואף בגמ' מצינו (ר"ה ו') שלדעת רב שמעיה עצרת פעמים ה' (בסיון) פעמים ו' פעמים ז' כ"ט, ובדייקא נקבע כן, כדי ללמדנו שקבלת התורה אינה תלויה ביום מסוים בחודש, אלא לדורות עולם ייאמר - אף בימינו אנו - בגמר הכנת בני ישראל

עד שנמלכו ביניהם כי הנה חנן ה' כל אחד מהם בכשרון נדיר, 'ראובן' נתברך בקול ערב המושך אחריו בשירתו וזמרתו את כל השומעים עד שאינם מרגישים בין ימינם לשמאלם, לעומתו 'שמעון' יחיד מומחה בלספר מילתא דבדיחותא, ואילו 'לוי' הוא פה מפק מרגליות, וכיד ה' הטובה עליו יודע להמחיש ולצייר את כל דבריו מתוך חיות ומתיקות עד שלוקח את קהל השומעים ל'מחוזות אחרים'... וקבעו ביניהם, ש'ראובן' יפצח בשירה וקול זמרה בכל הילוך שלוש הקומות הראשונות, וממילא לא ירגישו במאמץ העלייה כי יהיו עסוקים ראשם ורובם 'לשמע אל הרינה ואל התפילה', בהמשך יאמר 'שמעון' דברי צחות המעלים שחוק וככה יעלו עוד שלוש קומות, ובחלק השלישי יתכבד 'לוי' להשמיע מדברותיו עד שיגיעו בשעה טובה ומוצלחת אל מקום שהותם בקומה התשיעית.

ואכן כך עשו, 'ראובן' הנעים להם את החלק הראשון ועלו 'בנקל' שלוש קומות, לאחריו פתח 'שמעון' במליצות ודברי שחוק ולא הרגישו באימוץ הרגל, ולבסוף החל 'לוי' לדרוש, עד שהגיע לקומה השמונים, ונסתם לו המעיין... ולא עלה על זכרונם שום מימרא נאה, 'ווארט' חזק... או מעשה הגון... וביקש מהם, הזכירו לי 'משהו', בכדי שנוכל להמשיך לעלות, ואכן 'תרמו' לו מידיעותיהם והמשיכו לעלות עד לקומה השמונים ושבע... ושוב התחנן בפניהם הבו לי מעשה... כי כבר כשל הכח לעלות את שלושת הקומות האחרונות, עד שנזכר בעצמו, ואמר להם שמעו נא מעשה שהיה... מעשה בשלושה אחים שהוצרכו לעלות תשעים קומות, ובהגיעם לקומה השמונים ושבע נזכרו ששכחו למטה את 'מפתח' החדר...

לדידן ייאמר, הנה ימים באים, בהם ניתן להתעלות ללא גבול, ואף הקב"ה פותח את אוצרותיו להשפיע עלינו עד שיבלו שפתותינו מלומר די, אך דבר אחד אסור לשכוח... את ה'מפתח'... וכלומר, ה'מפתח' להתעלות נמצאת בידנו, רק בנו תלוי ועומד אם 'ממנו נקח לעבוד...' או שנשאיר אותו נחשל כ'אשתקד', וח"ו שנעלה קומות על גבי קומות ונשאיר את המפתח 'למטה', כי מה הרווחנו בכל הזמנים הגבוהים, אם סוף דבר נשוב למטה לקחת את המפתח ונשאיר שמה מחמת חוסר אונים וכח.

כת. בדרך צחות מספרים על מנהג שנהגו בו בימי קדם, אשר היו מעמידים תחת החופה שני גביעים מלאים במטבעות זהב, לסימנא טבא שיזכו החתן והכלה לבנות ביתם מתוך שפע פרנסה בהרחבה, ולא תמוש העשירות מתוך ביתם לעולם. והנה, אותם חתנים אשר אביהם היה עשיר היו מביאים את הגביעים והמטבעות משלהם, ואילו החתנים העניים היו נוהגים לשאול מאת העשירים 'ללילה אחד' בלבד... ולמחרת היו מחזירים. אלא שבעיר אחת היה ה'גביר' קמצן נורא, וידע החתן הנצרך שאין סיכוי בעולם שיתן לו שני גביעים מלאים, על כן התחכם לבוא אל הגביר וביקש ממנו שישאל לו גביע אחד בלבד, כשבדעתו היה להניח שפיגע"ל (ראי) שעל ידי זה ייראה כאילו הניח שניים... אמר לו הגביר, הרי כל נתינת הגביעים הוא רק לסימנא טבא, וסימן טוב יותר שלא תצטרך לבריות... ומה שאתה חושש לבזיונות שיראו בשעת החופה שלא נהגת כמנהג המקום מחמת עוני, הנה הינך אומר שאתה צריך רק לאחד, א"כ שמע מינה שאחד כבר יש לך ואינך צריך אלא לשני, ע"כ איעצך להעמיד שפיגע"ל מול אותו הגביע שברשותך, השיב החתן, מה אעשה שאין בידי אלא שפיגע"ל בלבד... וכן לענייננו, שבועות זה השפיגע"ל של ההכנה מלפניו, ביום קדוש זה משתקפים כל ההכנות שלקראתו, וכפי ששם החג 'שבועות' מורה עליו שהוא 'בנוי' מהשבועות הקודמים לו, ומי שטרם בערב החג אזי כשמגיע שבועות מאירים כל ההכנות באור יקרות, אך מי שלא עשה ולא כלום הרי כשיגיע החג לא 'יראו' ולא ייראה לו מאומה...

כט. הא כיצד כשחודש ניסן ואייר חדשים מלאים יחול שבועות בחמשה בסיון, אם שניהן חסרים - בשבעה בסיון, ואם א' מלא וא' חסר - בששה בסיון, כי חג השבועות הוא ביום החמישים מחג הפסח, ותלוי בקביעות חודשי ניסן ואייר.

לקראת 'קבלת התורה' בספירת חמישים יום יקבלוה בשתי ידיים מהבורא יתב"ש.

זוה לשון הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (פרשת יתרו ד"ה ומשה עלה) 'זהנה אם אדם זוכה - שומע בכל חג

השבועות את הקול שמברזין אנכי ה' אלוך, נמצא איך צריך האדם להכין את עצמו בהכנות רבות לא שיזכה לשמוע דיבור הקב"ה שכמה אלפים רבבות

ל. שמא תאמר, מאחר ש'קבלת התורה' תלויה בהכנה 'חמישים יום', והרי 'לב יודע מרת נפשו' היאך עברו עלי ימי ספירת העומר... וא"כ 'חבל על דאבדין', ואין לי שייכות לשבועות של שנה זו, ובעל כרחי שאמתין לשנה הבאה... לא כן הוא, אלא שמע נא למה שכתב הרה"ק ה'בית אברהם' (במדבר ד"ה אתם) בזה"ל (וכיו"ב איתא בעבודת ישראל זי"ע), והנה העבודה של מ"ט ימי הספירה האלו הוא לעלות בכל יום עוד שער משער הקדושה, ומה יעשה זה שכבר עבר כל הזמן ועדיין לא התחיל ולא זו ממקומו, אמרו ע"ז רבוה"ק זי"ע 'עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום', היינו שכבר עבר כל הזמן עד ממחרת השבת השביעית, בכל זאת בידו לתקן ולספור כל החמישים יום ולהיכנס בכל שערי קדושה. עכ"ל. ור"ל שעד היום האחרון יכול לתקן הכל, ובבת אחת 'לספור' את כל ה'חמישים יום'.

גם יתחזק בדברי ה'ערוגת הבושם' (פר' אמור) בפסוק (ויקרא כג כא) 'וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש יהיה לכם' - שאפילו אם יעשה האדם חשבון הנפש ויראה שעברו עליו כל ימי העומר מבלי שיכין את עצמו כראוי לקראת מתן תורה, עדיין לא אבדה תקוותו, אלא וקראתם בעצם היום הזה - ביום הזה יקרא על עצמו 'מקרא קודש' - מהיום אתקרב לקדושה, ויזכה לסוף הפסוק 'יהיה לכם', כלומר שיקבל את השפע והאור היורד מן השמים בעת רצון היום.

חיזוק נפלא מצינו להרה"ק מסאטמאר זי"ע (דברי יואל פר' יתרו עה"פ בחדש השלישי וכו') לאלו שמוצאים עצמם בחג הקדוש (בבוקר) מבלי שהכינו עצמם כראוי לקראת מעמד הגדול מתן תורתנו הק'. וז"ל, איתא במדרש (פסיקתא פי"ב הובא בילקוט"ש יתרו רמז רעא) 'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלין את התורה, שנאמר (שמות יט א) 'ביום הזה באו מדבר סיני', ע"כ המדרש. ויש בזה תנחומין והתחזקות גדול לבר ישראל שנתעורר בחג השבועות ומתבונן במצבו איך שלא הכין את עצמו כלום לקראת קבלת התורה. אל יפול רוחו ואל יתייאש לחשוב שאין לו תקנה עוד ח"ו. כי באמת הרבה מצות שבתורה אי אפשר במציאות בזמן הזה לקיימן בפועל, כ"א בלימוד וקריאה בתורה כמאז"ל כל העוסק בפר' עולה כאילו הקריב עולה, כיו"ב בשאר מצוות, ומעתה אם פעולות המצוה בעצמה נשלמה ע"י הקריאה, ומעלה עליו הקב"ה כאלו עשה, מכ"ש הכנה למצוה, וע"י שקוראין בתורה בחג השבועות 'בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' וקבלת 'נעשה ונשמע' והכנת הקדושה שעשו ישראל מר"ח עד יום מתן תורה, כמפורש בסדר הפרשה, וישתדל לכוין בקריאתה שמשתוקק בכל כוונתו ורצונו להכין ולהתקדש לקבלת התורה הרי נחשב הקריאה כאילו השלימה בפועל, וכמבואר במדרש הנ"ל.

לא. דורשי רשומות מצאו, שיש כ"ו פסוקים מן הפסוק 'בחדש השלישי' ועד עשרת הדיברות [כמנין שם הוי"ה], ואילו בעשרת הדיברות עצמן יש רק י"ג פסוקים [כמנין 'אחד' - שה' הוא יחיד ומיוחד], שזה מחצית מן הסכום שיש בהכנה לקראת קבלת התורה, ללמדנו שההכנה גדולה יותר מן המצוה עצמה.

לב. ונאים הדברים למי שאמרם, כי ידוע שכאשר הוציא הרה"ק מבארדיטשוב את הס"ת מן ארון הקודש בחג השבועות היה מזיע בכל גופו מרוב פחד, והיו צריכים לעטוף את הספר תורה בשיראין כדי שלא ירטבו המעיל והקלף מהזיעה דקדושה שבאצבעות ידיו. כיוצא בזה מקובל, שבטרם נכנס לבית המדרש בחג השבועות התבטא פעם בלשונו 'איך גיי זיך זעהן מיט'ן לעבעדיג'ן' (- אני הולך להתראות עם חי העולמים), ובנוסח אחר מקובל שאמר לאחר התפילה 'איך האב געזעהן דעם לעבעדיג'ן' (- ראיתי את חי העולמים), בין כך ובין כך היתה כוונת קדשו, שזכה להתגלות השכינה שזכו ישראל במעמד הר סיני, ולשמוע עשרת הדברות מפי הגבורה ככתוב (דברים ה כא) 'היום הזה ראינו כי ידבר אלוקים את האדם וחי'.

(הרחנו), ועי' יזכה לשמוע באזניו את קול ה' (עי' רמתיים צופים אות פד, בתנ"כ רבא פרק ב) לג.

סיני, זהו מראש חודש סיון עד יום שישי בו שאז קבלו התורה, ועל כן אמר (שם פסוק יב) 'זוה לך האות' - אות ה"א הנוספת שהוא חשבון חמישה, ואמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על החר הזה' חמישה ימים ובשישי תקבלו את התורה, עכ"ל. ואין זה 'דברי אנדה' אלא כך הוא פשוטו של מקרא ללמד על חובת 'העבודה' באותם חמישה ימים שקודם חג השבועות לד. ועל אחת כמה וכמה בהגיע 'שלושת ימי

וכבר כתב 'רבינו בחיי' לבאר במה שנאמר (שמות ג י) 'ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים', שלכאורה היה צריך לומר 'לך' ולא 'לכה', ומבאר וז"ל, ועל דרך הפשט, תוספת הה"א להורות על חמישה ימים שעתידיים שיחנו בהר

לג. בלשון חכמים אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, שבני ישראל ענו ואמרו 'נעשה ונשמע' לקבל התורה, והכוונה שאם האדם משקיע חלקו בנעשה בעמל וביגיעה להכין את עצמו כראוי - יזכה לנשמע, לשמוע את קול ה' המכריז ואומר 'אנכי ה' אלוקיך'.

לד. וכך רמזו צדיקים במה שכתב רש"י בתחילת פר' במדבר 'מתוך חובתן לפניו מונה אותם כל שעה', כי הנה בספירת העומר 'מצוה לממני יומי ומצוה לממני שבועי' (למנות 'ימים' ו'שבועות', ר"ה ה.), אמנם כל זה הוא עד ר"ח סיון, כי מאז ואילך הזמן יקר ובווער, ולגודל התשוקה לקבלת התורה הקריבה ובאה מונים כל שעה בפני עצמה, כי כל שעה עתה כימים רבים תחשב...

בהיות הרה"ק מסאטמאר זי"ע בארץ הקודש נכנס פעם לבקר בת"ת 'עץ חיים' ובחן את הילדים על לימודם, בעת הבחינה שאל את אחד התלמידים מהו פירוש המקרא האמור בפרשתו בעניין סדר מסע המחנות במדבר 'ושנים יסעו' (ב טז), השיב הילד 'די יארען פארען' (- השנים נוסעות)... נענה לו הרה"ק ואמר, אכן לך מגיע 'פסק' (תוכחה) על שאינך יודע להשיב כהלכה, אך לידידי היה כדאי כל הנסיעה מארה"ב עד לכאן בשביל לשמוע 'מוסר' זה, שהשנים נוסעות והזמן חולף במהירות... (מובא באמרות טהורות). ולדידן ייאמר, בל ניתן לזמן כה גבוה ונעלה שיעבור כלעומת שבא כשאנו שקועים בתרדמת הזמן. ועל אחת כמה וכמה שלא לבזוז את הימים והשעות היקרים והקדושים הללו בדברי הבאי ו'במילי דשטותא'...

יש שפירשו במה שנאמר (איוב א ז) 'ויאמר ה' אל השטן מאין תבוא ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ והתהלך בה', שהקב"ה שאל את השטן מאין תבוא - מהיכן נובע כוחך הגדול להחטיא את הבריות, השיב השטן 'משוט בארץ והתהלך בה' - ממה שהאנשים משוטטים ברחובות ומתהלכים בהם, מזה באים הם לידי עבירה ועוון. ואם בכל השנה צריך להיזהר שלא להלך ריקם ולהסתובב בטל ברחובה של עיר, על אחת כמה וכמה בימים אלו.

והנה מצינו בסדר עבודת יום הכיפורים שהיה הכהן הגדול נכנס לפני ולפנים להוצאת הכף והמחתה הריקנית (בה היה מונח הקטורת), ובטרם כניסתו לצורך כך היה טובל ומקדש ידיו ורגליו, ולכאורה צ"ב, מדוע נצרכה כלל עבודה זו עם כל ההכנה הגדולה שלפניה, והרי אפשר להניח את הכף והמחתה שם באותו מקום עד השנה הבאה (ובעת שיכניס את הקטורת יוציא את הכף ומחתה שנשארו שם מהשנה הקודמת) ומהו 'הסער הגדול הלזה', אלא רמז יש כאן, כי הנחת כף ומחתה ריקם בקדש הקדשים ללא צורך הרי זה סתירה מיניה וביה... כי המקום המקודש ביותר אין מונחים בו דברים סתם ללא סיבה וצורך גבוה. וללמדנו בא, שכשם שהדברים אמורים לגבי 'מקום' קדש הקדשים, כך גם לענין קדש הקדשים שב'זמן', שביטול הזמן וההליכה ריקם באפס מעשה בימים נוראים ומקודשים כאלו אין לך סתירה גדולה מזו, אלא כל רגע ורגע צריך להיות קודש לה'.

סיפר הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע על אבי זקנו הרה"ק רבי אלעזר מענדל מלעלוב זי"ע שאירס את בנו עם אחד מחסידיו שהתגורר בצפת, והיות ולא היה בביתו אפילו פרוטה אחת לא קבלה הכלה שום מתנות ותכשיטים הניתנות בדרך כלל כמנהג גוברין יהודאין [באמת ממון רב היה מגיע אליו מאנשי שלומו בפולין, ובפרט שאביו הרה"ק רבי משה זי"ע היה חתנו של היהודי הק', וכן חותנו היה בנו של החוזה הק' מלובלין, אך כידוע, היה אותו צדיק מחלק את הכל לעניי ירושלים, להחיות נפשם העטופות ברעב, ונשאר ביתו ריקם מכל]. הדבר היצר מאד לאם הכלה, שהייתה מרבה להפציר בבעלה כל אימת ששם פעמיו להסתופף בצל רבו - מחותנו, שיבקש מעמו שישלח איזה מתנה כלשהי לשמח לב הכלה. אך אותו חסיד היה שוכח מכל הבלי עולם בכל עת בואו

סגולה, ובוה פירש החיד"א מה שאומרים בהגש"פ 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', ולכאורה איזו תועלת היתה לנו בהר סיני מבלי לקבל את התורה"ק, אין זה אלא שבעת ההכנה השינוי דברים נשגבים, כי מעלת ההכנה לדבר מצוה רבה היא מאד, על כן יתעורר כל אדם לפני שבועות להיות נצב על הקושרים, ואין ספק כי יעמוד לו הדבר לסגולה יותר משאר ימים^{לו}.

הגבלה' עליהם נאמר מפורשות (שמות יט טו) 'היו נכונים לשלושת ימים' לה.

ודע, כי שערי סייעתא דשמיא נפתחים בימים אלו לכל הרוצה להתקרב אל הקודש, כך איתא מהחיד"א (לב דוד פל"א) בשם 'בעל המכתם' שבימי הספירה בשבני ישראל הכינו עצמם במדבר לקראת מתן תורה נמסרו להם סודות התורה ועניינים נפלאים הידועים רק ליחיד

להסתופף בצל הרבי. משיצא החסיד מביתו, לעלות אל הרבי ולשהות בצילו בשלושת ימי הגבלה, שבה האם ואמרה לו שיזכור לבקש מאת הרבי שישלח מתנה טובה מבית גזיו, והוסיפה באזהרה שאם לא יביא עמו איזה מתנה מהרבי תנעל הדלת בפניו...

והנה דרכו של הרה"ק היה להתפלל מעריב ולספור ספירת העומר האחרונה אצל ציונו הקדוש של שמעון הצדיק, לאחר מכן היה הולך אל הכותל המערבי ולקבר דוד המלך. לאחר שסיים הרבי את ספירת העומר נכנס לחדר מיוחד סמוך לציון הקדוש, או אז נכנס המחנות - החסיד בלב רועד לעשות את דבר בני ביתו, בידעו ומכירו שהם בבחינת 'אומר ועושה', התקרב אל דלת החדר ודפק עליה, בעודו מהרהר, אכן, הרבי מחלק את כל מעותיו לצורכי צדקה וחסד, מכל מקום מדוע אינו שולח לכה"פ תכשיט כלשהו, ואפילו סיכה קטנה. בעודו מהרהר כך פתח הרבי את הדלת, נענה ואמר אָה, לא האמנתי עליכם מחנות שליט"א, ימים כאלה גבוהים - שלושת ימי הגבלה, וסיכה קטנה בראש...

מיד בחזור המחנות לביתו אמר לבני הבית, יש לנו מחנות המשוטט בשמי השמים - אם תוסיפו לבקש מעמי שאדרוש מהרבי היודע מחשבות תכשיטים לכלה, או אז אני מצדי לא אחזור יותר הביתה. ואף אנו נעני אבתריה, ימים כאלו גבוהים וסיכות קטנות בראשינו, כמה סיכות קטנות עם גדולות יש לנו להוציא מראשנו באלו הימים הקדושים.

לה. ואכן, מלפנים כזאת בישראל היה פשוט בעיני המון העם להניח כל העסקים בפרוס חג השבועות, ולשבת אז על התורה ועל העבודה. וכפי שמעידים זקני ירושלים, שלפני כשבעים שנה היו בעלי החנויות סוגרים חנותם בשלושת ימי הגבלה, ויושבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בהתמדה גדולה. וכן העידו גם על קהילות הקודש בפולין קודם המלחמה, שכבר משבועיים שקודם החג לא היה מקום פנוי בבתי המדרש, וכל הקהל עסקו אך ורק בתורה כהכנה לקראת היום הגדול.

מסופר שהרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע נכנס פעם בשלושת ימי הגבלה אל היכל בית מדרשו בעיה"ק ירושלים, ונענה ואמר 'היכן הם היהודים פון דער היים (מערי פולין), שהיו בוערים ככבשן בשלושת ימי הגבלה'...

לו. סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, מעשה ביהודי שלא קרא ולא שנה - שנקלע לבית המדרש בשלושת ימי הגבלה, בראותו את כל עם הקודש עוסקים בתורה בריחוק דאורייתא, חלש לבו והחל מבכה את מצבו, על שלא זכה לישב בבי מדרשא ולעסוק בתורה עם יתר אחיו. 'אבער ער איז נישט געבליבן מיטן וויינען' (הוא לא נשאר בבכיו), אלא מיהר לגשת אל ארון ספרי הקודש, נטל גמרא לידיו והחל עוסק בה בהתמדה מופלאה, ומני אז למד ולמד... ולא עזב את לימודו עד שנעשה אחד מגדולי וגאוני אותו הדור, וכיום ספרו מונח באוצר הספרים בבית. אמרו חסידים שלאביו מהרי"ד זי"ע מבעלזא היה מקום מיוחד בארון הספרים, ששם היה מניח את ספריהם של 'בעלי רוח הקודש'. וגם ספרו של אותו גאון היה מונח בין אלו הספרים. ללמדך שלכל איש יש עדיין פתח תקווה לשוב ולהתקרב אל התורה ונותן התורה, וללמדך על סגולת הימים הללו אשר נפתחים בהם שערי סייעתא דשמיא למשתוקק לזכות לכתר תורה, וכל הרוצה יבוא ויטול.

הרה"ק ה'מלאך' זי"ע (שהנהיג קבוצת עובדי ה' בארה"ב), היה יושב בכל שבוע עם חבורת אברכים עובדי ה', והיה מדריכם ומחזקם בכל עניני תורה ועבודה, והנה אף שלא החשיב אסיפה זו לביטול תורה - והרי היה יושב עמהם מדי שבוע בשבוע, מכל מקום בהגיע לשלושת ימי הגבלה וחג השבועות, הודיע לאברכים שבשבוע זה לא תתקיים חבורה, כי עבודת ימים אלו להרבות בעסק התורה, וכל הלומד תורה בהתמדה בימים אלו מובטח לו שיצליח בלימודו בכל השנה.

והגבלת - הקדושה והגבולות כתנאי לקבלת התורה

בתחילת דבר ה' אל עמו, כהכנה לקראת מעמד הנורא של נתינת התורה, אמר הבורא ית"ש אל משה 'וקדשתם ל' היום ומחר' (שמות יט י), והכוונה בזה להוסיף בגדר קדושה וטהרה לה, וכמאמר צדיקים בפסוק (שם ה) 'והייתם לי סגולה', שהקב"ה מבקש מישראל שיתנו לו צורת 'סגול' החקוקה בפני כל אדם, אלו השתי עינים והפה, לשומרם בקדושה, שלא יסתכל אדם במקומות האסורים וכן יהא נוהר מלדבר לשון הרע ורכילות ושאר דיבורים אסורים.

ובמו שדרש הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי ליקושים) 'אותיות סעפ"ן, הנה אות סמ"ך הוא סגור מכל הצדדים, מה שאין כן בכל הכ"ב אותיות, שאין אות סגורה בהם, והרמז כאשר תסגור עיניך (אות עי"ן) שלא להסתכל ברע ח"ו, ותסגור פיך (אות פ"ה) שלא לדבר דבר רע אז תהיה צדיק (אות צד"ק) ותהיה כלי מוכשר לקבל את התורה הקדושה.

והנה ידועה הקושיא, שהרי לכולי עלמא נתינת התורה בהר סיני הייתה ביום נ"א לספירה [ומחלוקת ר"י ורבנן (בשבת פו:)] אם ניתנה תורה בו' סיון או בו' בו תלויה ועומדת אם אייר של אותה שנה היה חודש חסר או מלא (כדאייתא בדרך פו:)], מעתה יש לתמוה מדוע קבע הקב"ה לדורות את חג השבועות ביום החמישים לספירה ולא ביום נ"א שבו ניתנה התורה. ומבאר המהרש"א (ע"ז ג. ח"א ד"ה בתוס' בד"ה ביום השישי), שבשיצאו ישראל ממצרים לא היו ראויים עדיין לקבל את התורה עד שנטהרו מטומאת מצרים, 'ועל כן היתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמישים שהם מספרים קדושים... ולפי שביום נ' נגמרה הטהרה שזכינו אחר כך ביום נ"א לקבל התורה, קבע הש"י אותו יום חמישים לחג שבועות, כי יראת חטא קודם לחכמה במעלה ובזמן. עכ"ל. וללמדנו כי עיקר קבלת התורה תלויה ועומדת בגדר קדושה וטהרה לט.

וכך כתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע (יתרו ד"ה וירא) לפרש בהא דכתיב (שם) 'וירא העם וינועו

לז. על כן יאמרו המושלים, לאחד שהיה בבית חתנות ושכח שם חפץ כלשהו, באישון לילה נזכר מאבדתו והחיש פעמיו לעבר האולם בו נערכה החתונה אולי יש תקוה והחפץ במקומו מונח, כאשר הגיע למקום והנה חושך ואפילה מקדמים פניו, השולחנות עומדים נכלמים בצדי האולם, ואין ברחבי האולם אלא שיירי מאכל ועצמות מושלכים על הארץ, עד שאי אפשר להאמין כי לפני שעות ספורות ממש האיר ההיכל באור יקרות והיתה סעודה ערוכה בכלים נאים ומפוארים. וחשב לעצמו, מה בצע בכל 'שמחת הנישואין' כשסוף דבר נשאר מכל ה'רעש' רק מקום חשוך ו'עצמות' על הארץ... אחר כמה רגעים שב ואמר, לא כן, אם החתן קידש את הכלה ואמר 'הרי את מקודשת לי' הרי לנו רווח גדול מכל החתונה, והיה שווה כל הטירחה וההוצאות סביב הנישואין, אולם אם לא היו קידושין אזי שאלתו במקומה עומדת... הרי בסוף לא נשאר אלא עצמות וקליפין...

והנמשל הוא, לסוף כל האדם ההולך בדרך כל הארץ למקום מנוחתו, מורידים אותו לבור חשוך וצלמות, ולא נותר ממנו כי אם עצמות מושלכות, ואם היו 'קידושין' - שקידש את עצמו בכל מיני קדושות אם כן יש תועלת מרובה בכל ירידתו לעולם הזה ושנות חייו עלי אדמות, ואם אין כאן 'קידושין' אזי באמת 'מה בצע בדמי ברדתי'... וזהו שאמרו (עירובין נד.) 'האי עלמא כבי הלולא דמיא', לרמז על תכלית חיי האדם בזה העולם, שאם 'קידושין' כאן הכל כאן, ואם לאו מה קניית....

לח. והעיקר להתרחק מתחילה שלא להתקרב אל צד היצר כלל וכלל. וכביאורם של צדיקים (גבורות ארי בסוף הספר בליקוטים נחמדים, יש מביאים כן בשם הגר"א) על דברי הכתוב קודם מעמד הר סיני 'הגבל את ההר וקדשתו' (שמות יט כג) שע"י עשיית גדרים וסיגים נעשה קדוש, וזהו 'הגבל את ההר' - פירוש עשה גדר מסביבות ההר ויקרא שמך קדוש, ע"י האותיות שסביב לתיבת 'הר', כי קודם לאות ה' ור' יש ד' וק', ולאחר אות ה' ור' יש ו' וש' - ויחדיו הם עולים לתיבת 'קדוש', והיינו כי רק על ידי 'הגבלות' וסיגים, אפשר לאדם לבוא לידי קדושה, להתקדש בקדושה של מעלה.

לט. וכך אמר אחד מצדיקי הדור שליט"א, שהנה לא נזכר בתורה אימתי היה קבלת התורה, רק כתיב (שמות יט טז) 'ויהי ביום השלישי, ו'שלישי' זה היינו שלישי למצוות פרישה שנאמרה להם, והרי שיום קבלת התורה אינו בזמן מסוים אלא לפי ה'פרישה', כי ההתקדשות והפרישה היא נותנת אחיזה ושייכות לקבלת התורה, ומבלעדיה אין לאדם כח לקבל את התורה.

מהמכילתא 'כאיש אחד בלב אחד'. וכמבואר בספה"ק שהאחדות ואהבת ישראל הם ההכנה ותנאי לקבלת התורה^{מא}, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יד.) 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים'^{מב}.

ובן איתא במדרש (ויק"ר ט ט) 'חזקיה אמר גדול השלום, שבכל המסעות כתיב ויסעו ויחנו, נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת, כיון שבאו לפני הר סיני נעשו כולם חנייה אחת, הרא הוא דכתיב 'ויחן שם ישראל', ויחנו שם בני ישראל אין כתיב כאן אלא ויחן שם ישראל, אמר הקב"ה הרי שעה שאני נותן התורה'^{מג}.

ויעמדו מרחוק', שהעם ראו והתבוננו ברעתם היאך יוכלו לקיים את כל המצוות ומי הוא שיכול לעמוד בהם, אך 'זינעו לבבם ויעמדו מרחוק, פירוש נתנו עצה ותחבולה להעמיד הדברי תורה והמצוות על ידי סייגים והרחקות^{מא} וכו', וזהו ויעמדו - עשו העמדה למצוות, על ידי מרחוק - פירוש על ידי הרחקות וסייגים שגדרו חז"ל.

כאיש אחד בלב אחד - האחדות כתנאי לקבלת התורה כתיב (שמות יב ב), 'ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר', והביא רש"י

מ. הנה איתא בגמ' (סוכה נב.) שאב"י ראה שני אנשים העומדים בנקל בנסיון, והרגיש בעצמו שאילו היה אותו נסיון בא עליו אזי לא היה בכוחו לעמוד בו, 'אזל תלא נפשיה בעיבורא דדשא ומצטער' (וברש"י, נשען על בריח הדלת כאדם שמחשב ומצטער), 'אתא ההוא סבא, תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו' (ולכן יצרו גדול משל שני אנשים הללו). ויש לדקדק, לאיזה צורך נכתב בגמ' שאב"י נשען על 'עיבורא דדשא' - בריח הדלת, ומה הנפקא מינה אם היינו סוברים בטעות שאב"י נשען על הכותל... אלא רמז גדול יש כאן, כי הנה עיננו הרואות שה'גנבים' מרבים לפרוץ לבתי אנשים רגילים הרבה יותר ממה שנכנסים המה לבתי העשירים, ולכאורה 'איפכא מסתברא', כי ה'רווח' מאוצרות זהב וכסף הממתיך להם בבתי העשירים גדול פי כמה ממה שימצאו בבתייהם של סתם בני אדם, ומדוע אין נוהגים הגנבים כן. אלא, מכיוון שהעשירים חוששים ומתייראים מאינשי דלא מעלי שלא יכנסו לאחוזותיהם, על כן הם מציבים דלתים ובריש וסורגי ברזל על כל החלונות, ממילא אין ביד הגנבים אפשרות לחדור פנימה, מה יעשו הגנבים, הם מחפשים ותרם אחר בית שחלונותיו פתוחים שמשם יהא נקל עליהם להיכנס. וזהו שאמרו בגמ' תלא נפשיה בעיבורא דדשא, שכאשר ראה אב"י שלא היה עומד בנסיון תלה את סיבת הדבר ב'עיבורא דדשא' - בבריח הדלת, וכלומר שאין כאן די גדרים וסייגים שימנעו מ'הגנב' להיכנס... כי רק גדרים וסייגים מרחיקים את האדם מן העבירה. **מא.** וגדול כח האחדות לתת חיזוק לעמוד בפני היצר הרע, וכפי שביאר הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע (דרו"ח עה"ת הנדפס מחדש, פר' יתרו) ש'ההר' הוא היצר הרע הנקרא 'הר' (סוכה נב.) וזהו ויחן שם ישראל באגודה אחת, כנגד ההר - זהו הכח נגד היצר הנדמה להר (דברים אלו ממש איתא גם בתורת אבות בשם הרה"ק רבי משה מקוברין זי"ע).

ובזה פירשו מה דאיתא בגמ' (שבת פח.) 'כפה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם', ולכאורה תיבת שם אין לה ביאור, והיה לו לומר 'ואם לאו כאן תהא קבורתכם' שהרי תחת ההר הם עומדים. אלא ביאורו, שכפיית הר כגיגית מורה על התאחדות והתכנסות ישראל כאחד, שכביכול כולם נמצאים בתוך גיגית אחת, וכך אמר להם הקב"ה, אם לאו - שלא תהיו בגיגית אחת יחד עם כל בני ישראל, 'שם' - בעצם שהייתכם חוץ לגיגית תהא קבורתכם, כי אז לא יהיה בכם כח לעמוד כנגד היצר.

כדי לשבר את האוון במעלת מדת האחדות, נתנו המושלים ללמוד מקדירה של 'טשולנט' (-חמין שנוהגים לאכול בשב"ק), שטעמו המיוחד מצטרף מכל מיני מאכלים שונים שמקבצים לתוך גיגית אחת, והנה אם יבשל הבשר בפני עצמו והעדשים ושאר הקטניות בפני עצמם ירגיש בכל אחד את טעמו בלבד, אבל אחרי שצירפום יחד בתוך קדירה אחת מקבל כל גרגיר וגרגיר מטעמם של כל המאכלים יחדיו, וניתוסף בהם טעם לשבח, וזו גם מעלת האחדות, שכל אחד משתבח מחמת היותו עם חבריו בחטיבה אחת, אבל אם יהא כל אחד בפני עצמו, הגם שיהא מופלג בתורה ויראה, לא תקלוט נפשו את המעלות שיש בחבריו.

מב. וביאר הגר"א מוה"ל זי"ע, כי הרוצה לבדוק בטיבו של ספר הוא מעיין בתחילת הספר ובסופו, ומזה יבין באיזה ענין עוסק המחבר. כמו כן, בספר התורה הזה אפשר ללמוד כמה חשובה מדת גמילות חסדים ממה שפתחה תורה וסיימה בגמילות חסדים.

כשבנה גאב"ד פוניבז' זצ"ל את ישיבתו הרמה בעי"ת בני ברק יצ"ו הקים באותו זמן גם מוסדות לילדים מפליטי המלחמה שלא היה להם אב ואם ולא מצאו מנוח לכף רגלם... שם ניתן להם כל מחסורם באכילה שתיה לינה,

ובפירוש אמרה תורה (דברים מז יא) 'ועשית חג שבועות לה' אלוקיך מסת נדבת ירך אשר תתן כאשר יברכך ה' אלוקיך. ושמחת לפני ה' אלוקיך... והלוי אשר בשעריך והגר אשר בקרבך. והיינו שעיקר 'מצוות היום' של חג השבועות הוא 'נדבת ירך אשר תתן' לכל הנזכרים כפי הצטרפויותיהם. וכתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (עין הדעת טוב פרשת ראה) שממה שנאמר תחילה 'מסת נדבת ירך אשר תתן' דהיינו שיתן מרכושו כפי יכולתו לעניים ואביונים, ורק אח"כ 'ושמחת לפני ה' אלוקיך' - מכאן למדנו שיסוד ועיקר גדול בחג הזה לדאוג תחילה לצרכי הזולת ורק אח"כ ישמח את עצמו ובני ביתו, כי מצות נתינת צדקה לזולת וחג השבועות שבו מקבלים את התורה הן תרי רעין דלא מתפרשין, והא בהא תליא מיד.

ומבאר הרבינו בחיי דלכן ציוותה תורה על כך יותר מבשאר מועדים, כי חג המצות שבעת ימים הוא, ואז הכל מבינים כי צרכי עמך מרובים, ויש לתת עבור 'קמחא דפסחא', וכיו"ב בחג הסוכות שמשך זמנו שמונת ימים אז 'איש לרעהו יעזור'. וכאן באה התורה לזרז, שאף בחג השבועות שאינו אלא יום אחד מכל מקום - וחג שבועות מסת נדבת ירך אשר תיתן כאשר יברכך ה' אלוקיך מה.

ובך כתב המבי"ט (בית אלוקים שער היסודות פי"ב), הנה חמשת הדברות הראשונות שנכתבו ב'לוח' הימין משני הלוחות מדברים ממצוות שבין אדם למקום - אנכי, לא יהיה לך, שבת ושאר הדברות שעל האדם לקיימם בינו לקונו, ואילו חמשת הדברות האחרונות מדברים מ'בין אדם לחברו' כ'לא תרצח' ו'לא תגנוב'. והנה המתבונן יראה כי דברות של בין אדם למקום ארוכות המה, ואילו המצוות שבין אדם לחברו נאמרו בקוצר אמרים 'לא תגנוב', שתי תיבות ותו לא, ומאחר ששני הלוחות שווים בגודלם היו, נצטרך לומר כי האותיות של הדברות האחרונות גדולות היו בהרבה מדברות הראשונות, - וטעם הדבר כדי שיהא נראה וניכר לכל חיוב הזהירות בדברות אלו - בין אדם לחברו, יותר ממה שנוהר בבין אדם למקום, כי עיקר העיקרים הוא 'בין אדם לחברו'. וכלשונו של הרא"ש בפירושו למס' פאה (א א) כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו.

ומטעם זה קוראים מגילת רות בחג הזה, כמו שאמרו (רות"ר ב יד) 'מגילה זו [רות], אין בה לא טומאה ולא טהרה, ולא איסור ולא היתר, ולמה נכתבה, ללמדך כמה שבר טוב לגומלי חסדים'.

מלבושים וכו' וכל צרכיהם ברוחניות ובגשמיות. באותם זמנים כשהגיע פעם למצב כספי קשה שאלוהו מדוע הקים מר שני מוסדות כאחד, וכי לא עדיף להקים את הישיבה ורק לאחמ"כ כשתעמוד הישיבה על מכונה יהא מע"כ פנוי לפתוח עוד מוסד, ויענם הפונוביז'ער הנה אמרו חז"ל 'תורה תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים', וכלומר, שכדי להצליח בקיום הישיבה עלינו לעסוק בד בבד עם גמילות חסדים, כי הא בלא הא לא קיימא. מג. הקשה הרה"ק רבי זאב וואלף מסטריקוב זי"ע אם אכן הגיעה השעה לתת תורה לישראל כי היו באגודה אחת מדוע נתעכב נתינת התורה עד לו' סיון, והרי מראש חודש היו כבר כאיש אחד בלב אחד, ותירץ, שהגם שהיו באחדות הלבבות, אך עדיין לא 'עמדו במבחן' - עדיין לא היה להם נסיון אם יקנאו איש ברעהו, אך בהגיע יום השישי, והנה משה לבדו במחיצה, ואהרן במחיצה, ובכל זאת לא נתקנאו בהם, והוכיחו עד כמה הם בלב אחד או אז הגיעה השעה הנכונה...

מד. פעם אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע (בקידוש היום של חג השבועות) טעם לשבח במנהג ישראל תורה לאכול מאכלי חלב בחג השבועות לסימן שיהא היהודי רך כחמאה, וכמו שאמרו חז"ל (תענית כ.) לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז (בית דלי עמו' ז).

בדרך רמז פירשו בהא דכתיב ב'שירת הים' (שמות טו ח) 'וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו יַד נוזלים', שלכאורה 'נד' היינו חומה העומדת על תילה, ואילו 'נוזלים' הוא כמשמעו שהם נוזלים והולכים, ומה שייך לומר 'נד נוזלים', אלא רמז יש כאן על חובת האדם להיות כלפי עצמו כ'נד' - לשמור על כל מצוות התורה והגדרים והסייגים מבלי לזוז מהם כמלוא נימה, אך כלפי אחרים יהיה בבחי' נוזלים, כדבר רך ונמס...

מה. וידועה הסגולה שכתב הרה"ק רבי חיים פלאגי לתת בערב שבועות צדקה כשיעור פעמיים ב"ן. ויתנם לת"ח עני ועניו, והוא תיקון... והוא סגולה לחשוכי בנים ומקרב הגאולה.

שמעת מתוך האש - קבלת התורה באש קודש
 בימים הללו ימי מתן תורה, שומה עלינו להזכיר כי
 תחילה וראש לבל, על כל אחד להבעיר בקרבנו
 אש קודש, לעבוד את הבורא ית"ש בלבב שלם מתוך
 התלהבות גדולה. וכך אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע
 (קיא: ד"ה מפני) לפרש במה שנאמר (שמות יט יח) 'מפני אשר
 ירד עליו ה' באש', שהוא על דרך מה שפירש אביו
 הרה"ק רבי אשר מסמאלין זי"ע בהא דכתיב (דברים ד כד)
 'כי ה' אלוקיך אש אוכלת הוא' שהכוונה לאש ההתלהבות
 שבני ישראל מרתיחין עצמן בעבודת הבורא^מ, ועל דרך
 זה פירש את הכתוב כאן, כי היה ירידת והתגלות השי"ת
 על ידי אש שלמטה וכו', כי כל שלימות האדם הוא האש
 והחימום שיש לו לתורה או לתפילה.

וידע שלא זו בלבד שאינו נחסר במה שנותן מדיליה
 ומסייע בעד אחיו, אלא אדרבה בזה הרי הוא
 עצמו מתחזק, וגם משפיע על עצמו שפע רב מכל
 העולמות ברוח ובגשם. וכך ביארו (כעין זה אמר הרה"ק
 רבי העניך מאלכסנדר זי"ע, הובא בשש"ק, שבועות כד) בקרא
 דכתיב בנעמי בעת שניסתה לשלח את רות מעל פניה,
 כתיב בה (א יח) 'ותרא כי מתאמצת היא ותחדל לדבר
 אליה', ולכאורה תיבת 'היא' יתירה, ודיו לומר אלא
 'ותרא כי מתאמצת'. אלא ביאורו, 'מתאמצת' מלשון
 אמיץ כוח, שבאותה שעה ראתה נעמי כי מתאמצת
 היא, שהיא עצמה מתאמצת ומתחזקת בחסד שעשתה
 - שנתנה לה להלך עמה לבוא תחת כנפי השכינה,
 על כן ותחדל לדבר אליה^מ.

מו. פעם נסע הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע לשהות בצל קדשו של הרה"ק רבי יחזקאל מקאז'מיר זי"ע בחג
 השבועות, משנכנס ובא לקבל שלום מהרה"ק מקאז'מיר אמר לו הרה"ק, הרי תלמידים וחסידים יש לכם
 בראדאמסק ומה לכם כי באתם אלי, נענה ה'תפארת שלמה' ואמר, באתי הנה לזכות לקבלת התורה בצל הקודש
 אצל הרבי, אמר לו מהר"י מצינו שאמרה תורה (שמות יט ד) 'וירד משה מן ההר אל העם' וברש"י הביא מן המכילתא
 'מן ההר אל העם - מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם', ולכאורה צריך ביאור, וכי 'עסקי
 ממון' היו לו למשה רבינו, ומהו שלא היה משה פונה לעסקיו. אלא, שעסקיו היינו עסקי רוחניות, והיינו כי הוא
 עצמו היה אמור לעלות בהר סיני לראש ההר, ולקבל את התורה מאת הבורא יתברך בכבודו ובעצמו לא על ידי
 מלאך ולא על ידי שרף, ובזמן שכזה וודאי היה ברצונו לערוך הכנה דרבה לקראת יום קדוש זה, ואעפ"כ - לא
 היה משה פונה לעסקיו, אלא לאחר שהיה בשמים ושמע מפי הגבורה שעליו להכין את העם לקראת מתן תורה
 בקולות וברקים, מיד פנה מן ההר אל העם - להכינם כראוי לקראת מתן תורה, ולא הביט כלל על הכנת עצמו
 לקראת המעמד הנשגב והאדיר של קבלת התורה. כיוצא בזה צריך כל מנהיג בישראל וכל יהודי לנהוג - לדאוג
 לזולתו, לחזקם לעודדם ולהכינם לקראת נתינת התורה. כשמוע ה'תפארת שלמה' דברים אלו מפורשים, פנה וחזר
 לעירו, להדריך את קהל עדת צאן מרעיתו.

מעשה היה בחבר מרעים מחסידי הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע שרצו לשהות בצל רבם בחג השבועות, ויצאו
 למסעם מבעוד מועד - כמה ימים קודם חג השבועות, אך על אם הדרך נשברה העגלה, אחר החיפוש מצאו עגלה
 חדשה, אך דא עקא שזו החדשה קטנה הייתה מהישנה, ומקום היה בה רק למחצית מהנוסעים, והוכרחו מחציתם
 להישאר באותו מקום נידח עד כלות החג.

בין הבחורים שהוקצה עבורם מקום על העגלה החדשה היה הרה"ח ר' אלימלך רומפלער זצ"ל שהיה אז עלם
 צעיר, אך משראה כי כמה מחבריו נאלצים לחוג את חג השבועות במקום נידח, אמר לנפשו וכי אסע מכאן ואומר
 'שלום עלי נפשי' בשעה שחבריי וידידי יישארו במקום זר לחוג את היו"ט - לא כך היא דרכה של תורה, ולא כך
 היא דרכה של חסידות.

והנה, ידוע כי הרה"ק מהר"א זי"ע היה נותן התייחסות מיוחדת לאורחים שבאו לשהות בצל קורתו להתחמם
 לאורו, אך כאן, משהגיעו הקבוצה הראשונה לא זכו מעמו לשום קרבה והתייחסות, רק לאחר החג משבאו הקבוצה
 השניה ששהו בחג באותו מקום נידח - ואחר החג מצאו עגלה שתביאם למחוז חפצם, קיבלם הרה"ק בסבר פנים
 יפות, ואף אמר להם 'מיילעך ווייסט ווי א חסיד דארף זיך צו פירן' (אלימלך ידע היאך על חסיד לנהוג), שיש ליהודי לוותר
 אפילו על ההתעלות בצל רבו בחג השבועות, בכדי להיות לעזר לאחיו.

מז. כיוצא בדבר אומרים בשם הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע לבאר במה שאמור ב'מעשה מרכבה' בנבואתו של
 יחזקאל (א כו) 'ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה', שכביכול למעלה על דמות הכסא נראה
 כפי 'מראה האדם' - כהנהגת האדם...

את עצם הדבר שהקב"ה נתן את התורה בקולות^{מט} וברקים ובלפיד אש.

גם להלכה פסקו כן בטור (או"ח מו ו) וז"ל. 'ועוד יש ברכה אחרת על התורה - ברוך אתה ה'... אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ברוך אתה ה' נותן התורה. ויבין בברכתו על מעמד הר סיני, איך בחר בנו מכל האומות העולם וקרבתו לפני הר סיני, והשמיענו דבריו מתוך האש, ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו, שהיה משתעשע בה בכל יום', עכ"ל. ומשמע שמעיקרי זכירת מעמד הר סיני הוא לזכור את האש הגדולה שהייתה שם, עד שבכל יום ויום עלינו לכון ולהרהר בדבר. וביאור הדברים, כי ראשונה לכל על האדם לעקור את ההתיישנות שבלבו, ולהלחיק עצמו בגשתו לעסק התורה והמצוות, לקיים כל דברי התורה באהבה ובשמחה, וכשכולו בוער כלפידים יגש לעבודת הבורא.

ומכאן נלמד עד כמה צריך להתעורר בימים אלו בהתלהבות מרובה, להתקרב באש בוערת אל הבורא ותורתו, להיות כאבותינו שזעקו 'כל אשר דיבר

ואבן רבות מצינו את ענין ה'אש' בלשונות המקרא במתן תורה, דהנה כתיב (שמות יט יח) 'והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש', עוד נאמר (דברים ד יא) 'וזהר בוער באש עד לב השמים', וב'מוסף' של ראש השנה (בברכת שופרות) 'דברות קדשיך מלהבות אש, בקולות וברקים עליהם נגלית'. ללמדנו כי זוהי הדרך הישרה לגשת אל ענין ההכנה לקבלת התורה, וב"ש לקבלת התורה גופה - באש, בהתלהבות ובחיות מתוך קולות וברקים.

ובך נצטוינו במצוות עשה ולא תעשה - לזכור בכל יום ובכל עת 'מעמד הר סיני' מתוך האש, כמו שאמרה תורה (דברים ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחורב... וזהר בוער באש עד לב השמים'. וכתב הרמב"ן (שם), וז"ל. 'שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך - הקולות והלפידים את כבודו ואת גדלו, ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש, עכ"ל^{מח}. משמע מדבריו, שבכלל הזכירה היא לזכור

מח. וכן כתב הרמב"ם באגרת תימן וז"ל. 'וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שציונו הקב"ה לזכרו תמיד, וגם הזהירונו מלשכחו. וציונו ללמדו לבנינו וכו', וראוי לכם, אחינו, שתגדלו [את] בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו, שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו.

מט. וכך איתא בחז"ל (שמות רבה כט ט) 'אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן, כשנתן הקב"ה את התורה, ציפור לא צייץ עוף לא פרח שור לא געה, הים לא הזדעזע, הבריות לא דיברו, אלא העולם שותק ומחריש, ויצא הקול - אנכי ה' אלוךיך'.

עוד אמרו (זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל, היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי הגוים אחזתו רעדה בהיכליהן. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, מה קול ההמון אשר שמענו, מבול בא לעולם, אמר להם - חמדה טובה יש לו להקב"ה בבית גזיו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, והוא מבקש ליתנה לבניו, שנאמר (תהלים כט יא) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו ואמרו - ה' יברך את עמו בשלום'. נ. והנה אמרו חז"ל (תנחומא תשא לא) 'הלוחות הראשונות על שנתנו בפומבי, לפיכך שלטה בהם עין הרע ונשתברו', וכאן (בלוחות שניות) אמר הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות שנאמר (מכה ו ח) 'ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוךיך'. ומקשה הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תשא תרל"ט), אם כן ש'אין לך יפה מן הצניעות', מדוע לא נתן הבורא מיד את הלוחות הראשונות בצנעה. וביותר קשה, הרי הקב"ה שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות בוודאי ידע אל נכון שלוחות אלו ישתברו, מדוע לא הקדים מעיקרא לתת אותם בהיחבא. אלא מתרץ השפ"א, וז"ל. כי לולי ההתלהבות הקודם בפרסום לא היה אחר כך יכולת לילך בדרך צניעות. רק על ידי שכבר הקדימו בקולי קולות נתקיים אח"כ הצניעות. וזה לימוד לדורות - כי בתחילה צריך להיות בהתלהבות עצום. ואם כי לא יהי נשאר זאת ההתלהבות כדבר של קיימא. עכ"ז הוא העצה גם לימי הירידה אח"כ.

וכבר המשילו את הדבר למשקה הקאווע, שמתחילה מרתיחין את המים עד כדי רתיחה גמורה, ולאחר מכן מכינים המשקה, וממתינים קמעא עד שיפוג חומו במקצת ויהא ראוי לשתיית אדם, ולכאורה ייפלא, מדוע אינו מרתיחין מעיקרא רק עד כדי שיהא ראוי לשתות, אלא, שבאם יעשו כן לא יהא טעם ה'קאווע' ערב לחיך כלל, כי

כי אי אפשר לתת תורה לישראל אם לא יבעירו קודם לכן את רתיחת הדם וה' ברען, וממילא הוכרחו להבעיר אש גדולה בפני עם ישראל (ואם יבהלו יכפו עליהם את ההר).

ואשא אתכם - רוממות בני ישראל ביום הזה

ביום הזה נתעלו ישראל עד למאד - אין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג את גודלם ורוממותם של בני ישראל בהאי יומא. וכך אנו אומרים בסדר התפילה 'אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות'. וצריך ביאור, כי אם הכוונה שרוממנו מעל אומות העולם המדברים בשבעים לשונות, הרי זה כפל דברים, שכבר אמרנו 'אתה בחרתנו מכל העמים'. ומבאר הר"ק הר"ב מפרשיסחא ז"ע (רמתיים צופים על תנ"ך, אות כז) דאין הכוונה ביחס לשאר האומות, אלא שהקב"ה רומם והגביה אותנו במדרגה גבוהה כל כך, מה שאין בוח אפילו באחד משבעים הלשונות לבטא בשפתיים גודל הרוממות שנתעלו בני ישראל ביום זה, וזהו ורוממתנו - למעלה מכל הלשונות שיש ביד בשר ודם לפרט בשפתו ובלשונו, כי א"א לבטא אותה בשפתיים²².

ה' נעשה ונשמע²³, רצוננו לראות מלכנו' (ילקו"ש יתרו רעו, ד"ה ואתם תהיו לי), שמרוב האש והתלהבות דקדושה לא חששו מלהכריז 'נשמע' - רק לאחר שנבדוק את הענין נחליט... אלא 'קפצו' וקבלו על עצמם 'נעשה' קודם 'נשמע'²⁴. וכבר מצינו שנשתבחו בני ישראל על שהקדימו לומר 'נעשה', וכדאיתא בגמ' (שבת פח.) 'אמר רבי אלעזר, בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב (תהלים קג ב) ברכו ה' מלאכיו גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ברישא - עושי, והדר - לשמוע.

ביסוד זה מתרצים גם את קשיית התוס' על דברי חז"ל (שבת פח.) 'ויתייצבו בתחתית ההר - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כנגינתו, ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. והקשו בתוס' (ד"ה כפה) מדוע הוצרכו לכופ עליהם לקבל את התורה, והרי כבר הקדימו ואמרו כאחד 'נעשה ונשמע' מרצון. ותמצו בתוס' שמא יהיו חוזרים בשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן. ולכאורה צריך ביאור, א"כ לא יעשו לא אש ולא יצטרכו לבוא לידי כפיית הר. אלא,

האף אמנם שאין ביד אדם לשנות מים רותחים, מכל מקום צריכים המים מעיקרא לרתוח עד תום לבשל היטב את ה'קאווע' והסוכר, ואז כשתפוג חומם מעט יהא המשקה ערב לחיכו של אדם, והיינו שרק מים פושרים הבאים 'מכח' הרתיחה הם ערבים - ולא מים שמתחילה היו פושרים. כמו כן מוטל עלינו בקבלת התורה להתחיל עם 'ברען' ורתיחה בהתחדשות גדולה, ואז ממילא ימשיך את כל השנה הבעל"ט על מי מנוחות אף כאשר יחלפו ימי ההתחלה והברען. לעומת זאת אם יהיה עכשיו 'צדיק נסתר' סופו להיות 'שוסטער' (סנדלר)... וכלומר, שאם שלא יתלהב עתה וירתח באש קודש אלא יהא כצדיק נסתר שאין רואים עליו כלום כלפי חוץ אזי סופו שלא יצא ממנו ולא כלום. נא. בדרך צחות אומרים שלכן שגור בפי הבריות כשהם פוגשים זה את זה לשאול איש את רעהו 'וואס טוהט'זיך, וואס הערט'זיך' (מה 'נעשה', ומה 'נשמע'), להזכיר את בני ישראל את קבלתם את התורה ב'נעשה ונשמע'...

נב. ואכן כל ישראל ענו פה אחד נעשה ונשמע מתוך האש שיקדה בקרבם, הא למה הדבר דומה, לשכנים הרוצים לעשות איזה שינוי בבניית חדר המדרגות שבבנין מגוריהם (המשותף), הם קוראים את כל השכנים ל'אסיפה', וידונו במתינות בכל פרטי העניין. לעומתם, בעת שלשונות אש שולטות בחדר המדרגות אין הזמן גרמא ל'אסיפות', ולא יכנסו בדין ודברים כיצד פרצה השריפה וכיצד לכבותה, אלא כל עוד נפשם באפם יחישו להציל מלהבה עד כמה שעדיין אפשר להציל. ועל דרך זה היו בני ישראל באותו זמן, שכאשר אמר להם משה דברי הקב"ה תיכף ומיד אמרו נעשה ונשמע, ולא שאלו ככל גויי הארצות - מה כתוב בה, כי לגודל התבערה שבערה בקרבם קפצו מיד והשיבו, וכן ממש יש לנו לנהוג בהגיע הימים הללו, עלינו לקפוץ אל תוך אש התורה, ללא כל שהיות, כי בטרם כל דבר נזעק 'נעשה' לשמוע ללמוד וללמד.

נג. ובזה יתבאר היטב מה שכתב השל"ה הק' (אות יח) חייב אדם לשמוח בזה החג ביותר כי הוא יום שזכינו בו לכתר תורה. וכבר אמרו חז"ל (פסחים סח:) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא עכ"ל. והיינו כי ביום הזה בחר ה' בעמו ישראל מכל העמים להיות לו לעם סגולה, והעלה אותם גבוה מעל גבוה יותר מכל בריה שבעולם, ואיך לא יגיל לב בשר ודם בזה גופא שהקב"ה אדון העולם בחר בבשר ודם כמוהו להיות קרוב אליו כל כך.

בדברי ה'בית יוסף' (או"ח רפ"ח בשם הרשב"א, וכן במהרי"ל המובא במג"א סי' תרד) שתענית זו תענית חלום הייתה, לכן היה מתענה אף בשבתות ויו"ט כי התענית תועיל להמתיק את החלום הרע דווקא אם מתענה בו ביום. מעתה צריך ביאור, מאי שנא יו"ט של שבועות משאר שבתות ויו"ט, מדוע אין צורך להתענות בו על החלום.

ומבאר החת"ס עפ"י מה שביאר ה'תורת חיים' שמסגולת 'ברכת כהנים' לבטל חלומות רעים, והטעם, כי חלום אחד משישים בנבואה הוא (ברכות נו:), וברכת כהנים הרי היא בנבואה ממש (כי אז משרה הקב"ה את שכינתו על ידם של כהנים הנושאים את כפיהם), נמצא שחזיון החלום שהוא רק א' משישים בנבואה מתבטל בשישים ברכות כהנים. ואכן, מטעם זה קבעו לומר בשעת ברכת כהנים את התפילה (שברוב תפוצות ישראל נוהגים לאומרו בשלוש גלים) 'ריבוננו של עולם אני שלך וחלומותי שלך וכו'.

עפ"ז אתי שפיר מדוע לא התענה מר בריה דרבינא בשבועות, כי עצם היום של שבועות מבטל בשישים את נבואת החלום (שאינה אלא אחד משישים בנבואה). כי יו"ט של עצרת הוא יותר הרבה ממעלת הנבואה... וכל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשה משה איש האלוקים בביכול, והיינו שביום הזה מתעלה כל בר ישראל להיות יותר ממעלת הנביאים [וכבר כתב הר"ן (בדרשותיו סוף דרוש י"א) שבעת מתן תורה השיגו כל בני ישראל מדרגת 'נבואה'].

עוד מצינו להחשיבים כמלאכים ביום זה. כדכתב הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע (פר' משפטים ד"ה לא תבשל גדי), וז"ל. 'זוהו הטעם שהתירו לנו בחג השבועות לאכול (בשר) אחר גבינה בלא המתנת שיעור, מחמת שאז הוא שעת מתן תורה הקדושה, ואנו מראים עצמנו שאנו דוגמת המלאכים בשעת מתן תורה, ע"י התורה'.

נוראות מצינו בדברי ה'כלי יקר' בפסוק (שמות יט ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי', וז"ל. הזכיר כאן שלש מדרגות זו למעלה מזו, מתחילה אמר 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', וזהו (במדבר יא יב) 'כאשר ישא האומן את היונק', ואז הקב"ה במדרגת ה'אב' וישראל במדרגת ה'בן'. ואח"כ אמר 'ואביא אתכם אלי' משמע שתהיו שוים לי, ונהיה בשני אחים שוים במדרגתם, ואח"כ אמר 'ואתם תהיו לי ממלכת' כביכול, מלכים עלי, כמו שנאמר (שמואל ב' כג ג) 'צדיק מושל יראת אלוקים'.

וזוה מבואר על דרך 'מדרש חזית' הביאו הרמב"ן פרשת חיי שרה (בראשית נד א) שאל רבי שמעון בן יוחאי את רבי אלעזר בר יוסי, אפשר ששמעת מאביך מהו (שה"ש נ"א) 'בעטרה שעטרה לו אמו', אמר לו, משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו בת יחידה, והיה מחבבה ביותר, מתחילה קראה 'בתי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אחותי', לא זו מחבבה עד שקראה 'אמי', כך הקב"ה מחבב את ישראל וקרא אותם 'בתי', לא זו מחבב עד שקראם 'אחותי', לא זו מחבב עד שקראם 'אמי'.

עפ"ז מבאר ה'כלי יקר' מה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, עלי בביכול (שהיו כביכול מלכים על הקב"ה), אני גוזר גזירה והצדיק מבטלה, וזכו למעלה זו מצד היותם בני ישראל'.

ובכל שנה ושנה הקב"ה חוזר ומרומם ומנשא את בני ישראל למעלה ראש, וכך איתא ב'דרשות חתם סופר' (שבועות תקס"ב, דף רפט.) דהנה איתא בגמרא (פסחים סח:) 'מר בריה דרבינא היה יושב בתענית בכל ימות השנה חוץ מבחג השבועות'. ושם תאמר, והיאך היה מתענה אף בשבתות ושאר יו"ט (האסורים בתענית), תשובתך

מזן הבאר

נפלאות העידו על הגר"א זיע"א (בתוספות מעשה רב סקנ"ו) 'ומאד שמח רבינו ז"ל ותגדל לו השמחה יותר מכל רגל, ועלזו לבו בשמחת מתן תורה, והאריך בשולחנו במאכל ובמשתה ובשבחים'.
ומן העניין להביא מה שביאר ה'לבוש' (סי' תצד ס"א) הטעם שאומרים 'הלל' בשבועות - שאומרים שירה על נתינת התורה, והיינו שעלינו להודות ולשבח ולהלל את הבורא ית"ש על שנתן לנו אותה חמדה גנוזה.

נד. על פי זה מבאר הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (אמרי אמת ליקוטים פסחים סח:) את דברי הגמרא (פסחים שם) כתוב אחד אומר (דברים טז ח) 'עצרת לה' אלוהיך' וכתוב אחד אומר (במדבר כט לה) 'עצרת תהיה לכם' הא כיצד חלקהו - 'חציו לה' וחציו לכם', ולכאורה איככה אפשר לקרוצי חומר להבדיל ולחלק את היום למחצית חלק שווה בשווה. אלא, כי

ובכך כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבועות תרס"א) המנהג לעסוק בתורה בליל החג, דאיתא (אבות ב יב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', וקשה דכתיב (דברים לג ה) 'מורשה קהילת יעקב'. אלא יש לומר, דהתורה נקראת 'עץ חיים', וכמו שאילן מוציא פירות בכל שנה ושנה, כמו כן התורה הקדושה מתחדשת פירותיה בכל שנה, ולכן בעצרת נידונים על פירות האילן (ר"ה זו.), שנידונים על התחדשות התורה שנקראת 'עץ חיים'. ולכן נקרא יום הביכורים שהוא ענין ההתחדשות.

וזמון הפ"א - וכמו דאיתא במדרש (תנחומא יתרו יא) שכל הנביאים וחכמים שבכל הדורות כבר קיבלו חלקם בתורה במעמד הר סיני, אלא שדבריהם נתפרשו כל אחד בשעתו ובזמנו, כמו כן בכל חג שבועות זמן מתן תורתנו מקבלין בני ישראל חלק התורה המתחדשת על כל ימי השנה, ואח"כ מוציאים מן הכח אל הפועל כל אחד במקומו ובשעתו, וזה ההתחדשות תלוי כפי הכנת כל אחד". ובוה יתיישב

ומבאר טעמא שלכן נתן אברהם אבינו ע"ה למלאכי השרת בשר וחלב דווקא, כי אצל מלאכים ברוב קדושתם לא שייך בהם איסור זה. וכיוצא בזה אף אנו בדרגת מלאכים בחג השבועות, ויש לנו הרשות להקל באיסור זה כמלאכי השרת (ועיי' בהערה) נ"ה.

בעצרת נידונים - ר"ה לתורה ועבודת ה' לשנה הבעל"ט כתב השל"ה הק' (אות יט), זה לשון 'תולעת יעקב' (דף נח), ודע, כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני אדם, כי הוא יום הבריאה הראשונה וחידוש העולם, כן רצה ביום מתן תורה, שהוא מורה על חידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן, כמו שאמרו במשנה (ר"ה זו.) 'בעצרת נידונים על פירות האילן'. וכבר ביארנו, כי הפירות ההם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם 'על פירות האילן' בלא השלימם בתורה ובמצות כראוי, עכ"ל".

כמו שאמר הכתוב (שמות כד ו) 'ויקח משה חצי הדם' וברש"י 'מי חילקו, מלאך בא וחילקו', כי אין ביד בשר ודם לשער במדויק כדי מחציתו, לכן הביא הקב"ה מלאך שיחלקו. וכיוצא בזה, בחג הזה כל אחד מישראל במדרגת מלאך, ושפיר אמרו 'חלקו חציו לה' וחציו לכם' כי ביד ה'מלאך' לחלק ולהבדיל מחצה למחצה - ב' חלקים שווים (עיי"ש, דבכל יו"ט הוא כך, אבל מקור הענין של חציו לה' נאמר בחג השבועות).

תלמידי הגאון הגדול רא"מ שך זצ"ל שמעו מפיו באופן כזה, שהגרא"מ פגש פעם לאחר חג השבועות את הגאון החסיד רבי מנחם זעמבע זצ"ל (לפני המלחמה) ושאלו איזה 'תורה' אמר הרבי, ענהו ר"מ, שהרבי דיבר אודות דברי רש"י הנ"ל, ושאל, כיצד נצטוונו לערוך בחג הזה 'חציו לה' וחציו לכם', והרי אי אפשר לאדם לדעת 'חציו' בדיוק... ותירץ, שאכן, בכדי לקיים כראוי חציו לכם על האדם להיות כ'מלאך', ענה לעומתו הגרא"מ, בדרך אחרת יש לומר, כי אכן לאחר קיום חציו לה' נעשים מלאך ושפיר יש בידם לקיים את החציו לכם ג"כ. נה. רבים נתחבטו בהבנת דבריו, שוודאי לדידן אין שום הוראת היתר על פיהם להקל כמלא הנימא באיסור זה. יש מרבתינו שביארו בדבריו, על פי הנהגה עילאית בה נהגו קדמונים להמתין שתיים עשרה שעות או 'מעת לעת' (ראה חולין קה. שכן העיד מר עוקבא על אביו), ובחג השבועות יוכלו להקל מקבלה זו ולאכול חלב אחר שש שעות מאכילת הבשר.

נו. מצינו בגמ' (מגילה לא:) 'עצרת נמי ראש השנה היא' ועל כן צריך לקרוא בפרשת הקללות שבפרשת בחוקותי קודם שבועות כדי שתכלה שנה וקללותיה, וכבר נודע מה שאמר הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז' זי"ע כי האימה ופחד מ'יום הדין' שבשבועות הוא גדול לאין ערוך מאימת הדין של ראש השנה, כי בר"ה דנים על ענייני גשמיות ופרנסה, וכלשון קדשו 'א' קולעיטש ארויף א' קולעיטש אראפ' (-לחם יותר או לחם פחות), אבל בשבועות, הרי הדין הוא על ענייני רוחניות, עד כמה יזכה לשפע רוחני לכל השנה...

עוד אמר הרה"ק רבי ברוכ"ל, כי כמה 'עשיר' הוא חג השבועות עד שראש השנה הוצרך 'ללוות' ממנו את ה'אתה נגלית'... (כלומר, שבראש השנה אנו מזכירים בתפילת מוסף את מעמד הר סיני, ובוה רוצים אנו לעורר זכותם של ישראל), ומכאן תלמד מעלת האי יומא.

נז. ובזה יובן מה שכתב ה'אור המאיר' (דרוש ספירת העומר ד"ה ואיתא בזוהר) ועוד צדיקים, שבכל שנה יש בחינה חדשה של קבלת התורה, ואין לך שנה שקבלת התורה היא כבשנה שעברה, אלא תמיד מתחדשת באופן חדש, והיינו

אֵיתָא מִהֲרָה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (מגילת רות ד"ה או יאמר וכן אדם) לרמז בדברי הפסוק (שמות יט יט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד', שמפרש חזק מלשון הגמרא (עירובין יד.) 'ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה', וזהו שקול השופר של מעמד הר סיני הוא 'הולך וחזק מאד', כלומר, שבמעמד הר סיני ירד השפע שהחזיק כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש עד סוף כל הדורות, ודבר זה חוזר ונשנה בכל שנה ושנה מחדש.

אבינו אב הרחמן - נחיצות ענין התפילה להצלחה בתורה ובפרט ביום הזה

הנה פשוט שאם היום הוא יום הדין לרוחניות, הרי הזמן גרמא לבכות ולהתפלל לפני ה' שאכן נזכה לקבל את התורה, ושנזכה להצלחה בתורה ויראה טהרה^נ, ובה יעלה בידנו לפעול בו ישועות גדולות ברוחניות^ס, לזכות לקבל את התורה באמת ובלבב

על נכון - 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך' שיכין כל אחד את עצמו לקבל חלק מהתורה המתחדשת לו בכל שנה, שאינה ירושה קבועה אלא היא מתחדשת בכל עת, ויום זה שורש התורה של כל השנה.

בדברים האלה מובא בשם הרה"ק ה'אבני נור' זי"ע (נאות הדשא, דברים מפי השמועה, שבועות אות ג), שהימים דומים לימי זריעה שכמה שהאדם זורע בימים אלו כך יוכל לקצור לעתיד בימי הקצירה^{יח}. ובספר 'דרך המלך' להרה"ק מפיאסצנא זי"ע (שבועות ליל ב תרפ"ט) הולך אף הוא בדרך זו, ומבאר, שכל אחד מישראל מקבל בחג השבועות נבואה סתומה, זה החלק שהוא עתיד להשיג בתורה במשך כל השנה, אמנם נעלמה וסתומה היא מן האדם, וההארות וההתעוררות שזוכה להן באמצע השנה הם הם השפע הבא אליו מאותו אוצר שקיבל בעצרת.

טעמא, כי הכל תלוי לפי מדת ההכנה של בני ישראל, ואינה דומה הכנה של שנה זו לעבודתם בשנים עברו. עוד כתב (דרוש לשבועות) שעל האדם לערוך חשבון הנפש האם במצב שהוא עומד בו היה יכול לקבל את התורה מסיני, והאם הוא ראוי לקבל עתה את התורה בשנה זו בחג השבועות.

ובה מבאר את הכתוב (שמות יט יט) 'ויהי קול השופר הולך וחזק מאד' דנכתב בלשון הווה - הולך וחזק, ולא כתיב הלך... כי עדיין הוא מתחזק משנה לשנה, ואינו דומה קבלת התורה של שנה זו לאותה של שנה הקודמת, כי רבה מעלתה יותר ויותר (נמצא שלעומת מיעוט הדורות ההולך ומתמעט כך מתגדלת נתינת התורה משנה לשנה, ועיי' בית אהרן פרשת יתרו, ד"ה ויעל עשנו).

נח. וכנגד זה דיבר הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע כשאמר לחסיד אחד בערב חג השבועות 'אל תהיה שוטה', וכשתמה הלה מאי קאמר, הסביר לו, שהרי אמרו (חגיגה ד.) אי זהו שוטה - זה המאבד כל מה שנותנים לו, והכא הרי ניתן לאדם שעת הכושר להתעלות ולהרבות הונו ורכושו הרוחני, ואם לא יתעשת לקלוט מן האור והשפע היורד באתערותא דלעילא ישאר בלא כלום ח"ו, נמצא שמאבד מתנה טובה שנותנים לו.

נט. וז"ל הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרמ"ג ד"ה וכו'), וכתוב (תהילים קמה יח) 'קרוב ה'...' לכל אשר יקראהו באמת' ואין אמת אלא תורה (ע"ז ד:), שכל תפלה הבאה מתוך דברי תורה מתקבלת, כמו שאמרו בגמ' (ברכות לא.) לעמוד לתפלה מתוך דברי תורה. ומכש"כ בזה היום שהוא כולו תורה הוא עת רצון לעבודה שבלב זה תפלה, לכן הרמז במגילת רות בלידת דוד המלך ע"ה שורש התפלה. עכ"ל.

ס. הגאון רבי ישראל סלנטר זצ"ל אמר, שאף שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) כי אחר החורבן ננעלו שערי תפילה, אך ישנה תפילה אחת שנענית בכל עת ובכל מצב, והוא 'בדוק ומנוסה', והיא התפילה לסייעתא דשמיא ברוחניות (מכתב מאליהו ח"ד עמו 77).

ומפורשים הדברים בספר חסידים (קלא), אם שואל אדם דבר שהיא שבח לבוראו כגון על למוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו הקב"ה שומע תפלתו אף על פי שאין בידו מעשים טובים.

וכבר פירש רש"י (תהילים פא יא) מה שנאמר 'הרחב פיך ואמלאהו' - ובפירוש אמרו בגמרא (ברכות נ.) שפסוק זה אמור לגבי דברי תורה. וז"ל רש"י, הרחב פיך - לשאול ממני כל תאות לבך, ואמלאהו - ככל אשר תשאל אמלא. רמז נאה אמרו במה שאמרו חז"ל (מכילתא שמות כ) שהקב"ה נגלה לבני ישראל בהר סיני כ"זקן מלא רחמים, שהרי זה כדוגמת כלי מלא אשר בכל נענוע קל יישפך המשקה אשר בתוכו, כך הקב"ה מלא רחמים, שברצונו לתת לנו

באר הפרשה - חג השבועות לא

שלם^{סא} לו ולזרעו אחריו, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום. וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך עצרת) 'זמה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה^{סב} שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות'^{סג}.

בה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא רבות בשפ"א) לבאר טעמה של קריאת מגילת רות בחג השבועות, כי בסופה מדובר מלידת דוד המלך נעים זמירות ישראל

את התורה בלי גבול בהשפעות עד בלי די, אין לנו אלא 'לנענע' כביכול את כסא הכבוד בתפילותינו, ומיד יישפכו עלינו שפע רחמים וכל טוב.

סא. ידוע על הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, שבחג השבועות היה מתחיל להתפלל בשעה מקודמת בבוקר, ובמשך שעות רבות האריך בתפילה עד השעות המאוחרות של אחה"צ. אמור מעתה, אם צדיקי קמאי האריכו בתפילה ביום חג השבועות מה נעני אנן אבתרייהו.

כיוצא בזה מפורסם על הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע, שבבית מדרשו ארכה תפילת 'אהבה רבה' שעות רבות, וברשפי אש והתלהבות קודש שפכו לבם לפני בורא כל עולמים שיצליחו בתורה ויראת שמים. הרי לך הוראה מפורשת ממעשיהם של צדיקים שאי אפשר להצליח בתורה ובעבודה כי אם בכח התפילות שמתפללים ביום זה, ויקבל ה' ברחמים וברצון את תפילתנו.

מסופר על אחד מתלמידי הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, שנשא אשה בעיר הסמוכה לראפשיץ, ובחג השבועות שהה בצלו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ויהי כאשר חזר אל רבו נשאל על ידו היכן שהה ביום טוב, וכשהשיב שהיה בראפשיץ בירר אצלו החת"ס מה ראה ושמע שם, התחיל התלמיד לתאר איך היה נראה בית המדרש בעת ברכת 'אהבה רבה', שכל המתפללים שפכו לב כמים בתחינות ובקשות שיפתח ה' לבם בתורתו, מששמע החת"ס את דבריו הפליג מאד בשבחם.

וז"ל הרה"ק ממנוקאטש זי"ע בספרו 'שער יששכר' (מאמר חג הביכורים אות צג) נוהגים הצדיקים החסידים להאריך בברכת אהבה רבה ביומא דשבועות החג הקדוש הזה.

וכך העידו על הגה"ק החזו"א זי"ע (הג"ר יהודה טרגר, הובא ב'מעשה איש' ח"ה עמ' קט"ו) עמדנו מאחורי כסאו בתפילת שחרית של יו"ט דשבועות, וראינו שכאשר הגיע לברכת 'אהבה רבה' כל גופו הזדעזע והתמוגג מבכי כמו ילד קטן, עכ"ל.

סב. וכך שגור בפי העולם, בבואנו לשמחת נישואין כיצד נדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם כשנראה אחד מהמשתתפים הפורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע נדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעתיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק...' ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

סג. הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע אמר פעם בחג השבועות, בראש השנה הקב"ה נוהג כמלך, שהרי 'מלך במשפט יעמיד ארץ' (משלי כט ד), ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול (קידושין לב:), אבל בחג השבועות הרי הוא כרב - המלמד תורה, ורב שמחל על כבודו כבודו מחול (שם), על כן ימחל נא לכל עמו בני ישראל על כל חטאיהם ופשעיהם.

סד. יש האומרים, שלכן חל יומא דהילולא של דוד המלך בחג השבועות, כי הוא חיבר את ספר התהלים, ואמרו (מגילה יח.) כיון שבא דוד באתה תפילה, להורות שכדי לזכות לקבלת התורה צריך לשפוך הרבה תפילות ובקשות. ראה ב'כף החיים' (תצד לד) שהפליג מאד בסגולת אמירת ספר תהלים בחג השבועות, וז"ל. והיום הקדוש יומא דהילולא דיליה, עוד יעלה לרצון ביותר אמירת תהילותיו. וכן כתב ב'בן איש חי' (שנה א במדבר ד) שנוהגים לומר כל ספר תהלים בחג השבועות.

מִן הַבָּאָר

אגב אורחא בשגב מעלת אמירת תהלים, איתא ב'בן יהוידע' על דברי הגמרא (ברכות ז:) רות מאי רות א"ר יוחנן שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות. וז"ל, שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות, נ"ל בס"ד הטעם דנקט לשון ריווי, לרמוז על מיתוק הדינים שנתמתקו בשירות ותשבחות שלו, כי הריווי הוא ענין מיתוק, שהיובש הוא בא מצד הדין והגבורה, (כביכול, כאדם הבא מן המדבר כשהוא יבש לגמרי, ומשקים אותו מים לרויה, ומסתלקת יבשותו) ולכן אמר דוד המלך ע"ה, כוסי רויה, היינו כוסי ר"ל חלקי, הוא רויה - מה שריותי להקב"ה בשירות ותשבחות. ולכן, כל זמן ועת צרה שהוא מצד תוקף הדין והגבורה מסוגל יותר קריאת התהלים.

וביתר שאת גילו לנו חכמי הדורות, בחשיבות מעלת אמירת פרק קי"ט שבתהלים, כי כולו נבנה להתפלל על 'רוחניות'. וכך איתא ב'ארחות חיים' (לרבי אהרן מלוג'ל, הלכות ת"ת אות כד) ושמעתי בשם הר"ף (רבינו פרץ) ז"ל שהקורא באשרי תמימי דרך, ממשיך לבו לתורה (ליקוט זה הובא ממאמרו של הגאון רח"י פרוש).

ובפי' 'אבן יחיא' לתהלים בהקדמה, קבלתי מרבתי שבמזמור הזה המתמיד לאומרו יפתח לבו בסגולה הן ללמוד בנקלה החכמות, והן להיות זריז לעבודת אלוקיו. וה' ידריכנו במעגלי יושר ויפתח לבו בתורתו.

וכותב עוד, הנה המזמור הלז הוא היותר החשוב ויותר נעלה שבכל המזמורים, כי הוא תפלת דוד לא-ל שיעזור לנפשו ויכינה למען ילמד ליראה את ה' ולהדבק בדרכיו ומעשיו ומצותיו, כדי לזכות בהם אל הנועם הנצחי, והיה מודיע לא-ל חשקו על ככה, ולכן ראוי כי הבא לטהר מסייעין אותו (שבת דר.). והיה מספר דאגתו על המונעים אותו ומעיקים אליו, ומטרידים אותו מהדביקות וכו', והיו עיניו ולבו תמיד להתעסק בעבודת אלוקיו ולהדבק בדרכי תורתו ומצותיו, ולכן היה מבקש העזר האלוקי ע"ז, ולהיות כל חשקו אל תורת ה', היה מזכירם בשמות משתנות כמי שנכסף לשבח דבר מה שמרבה בזכירת השבחים בכפל ענין במלות שונות וכו'.

ובתורת המנחה לתלמיד הרשב"א (פ' בחוקות) פסוקים אלו אמרם דוד המלך, לבקש רחמים מה' שיעזור אותו ויסייעו על דבר כבוד שמו וכו', ובא להודיענו שצריך אדם לבקש רחמים מה', שיעזרו ויצילו מכל עיכוב, ויסייעו על תלמוד תורה ועבודתו, שאע"פ שרשות האדם בידו לעשות טובה או רעה וכו', אעפ"כ צריך אדם לבקש רחמים מה' לעזרו על תורתו ועבודתו בכלל ופרט, ר"ל על כל גופו ועל חלקיו עמו וכו'. עיי"ש שמפרט התפלות על כל האיברים ומסיק וצריך תמיד לבקש מה' פעם אחר פעם פעמים רבות, שהרי דוד המלך ביקש רחמים על זה כמה פעמים, ונתחנן על זאת בעשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים וכו', עיי"ש שמבאר כל העשר לשונות על בקשת תורה (ועיין עוד בפ' המאירי על תהלים ובפ' הספורנו דברים נפלאים בזה, ובפי' ר' מתתיהו היצחרי שהוא ספר מיוחד על מזמור קי"ט).

וכ"כ בחובת הלבבות (שער אהבת ה' סוף פ"ו) לומר בכל יום המזמור. ובפירוש תהלים (מירקדאו, שנתייחס בטעות לשל"ה ונקרא תהלים השל"ה) שנדפס בסידור של"ה, וכל המזמור הזה הוא מוסר ובקשות גדולות שמן הראוי לאדם לאמרו בכל יום והוא הכנה גדולה לעבודת הבורא. והרה"ק בעל התניא כתב ב'ליקוטי אמרים' (בסוף קונטרס אחרון), וכל אחד ואחד מהלומדים יגמור לעצמו בכל שבוע התמניא אפי' שבתהלים קי"ט.

ובמשמרת שלום (סי' לט סק"ב) דצריך לכוון מאוד בליל שבועות באמירת התמניא אפי', כי הם כולם בקשות להבנת התורה והמצות והוא שייך מאד לקבלת התורה.

סה. כשנפטר מלפני הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע ה'חסידים הלומדים שבאו אליו מפולין' נענה ואמר: בפולין אוהבים ללמוד גם אנו אוהבים ללמוד, אבל אנו מפרשים 'שמעתתא בעא צילותא' (לשון הש"ס במגילה כח:), פירוש שכדי לזכות לכתרה של תורה צריך להרבות בתפילה... והתפילה צריכה לתורה (ברכת אהרן עמוד קח).

פעם אמר הרה"ק הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפני תלמידיו, כי מי שלא אמר 'אהבה רבה' וברכת 'אתה חונן' בכוונה, בלתי אפשר שיחדש באותו היום חידוש אמיתי, נענה אחד מהתלמידים - לא כיוונתי היום והעליתי חידוש ביד, ביקשו הרה"ק שיציע את החידוש והראהו איך שיש לסתור ואינו על פי דרך האמת (הובא בשו"ת מהרש"ם סוף ח"ב).

הבט וראה עד כמה צריך להפציר ולהתפלל על פתיחת מעייני האדם בתורה, מנוסח התפילה שקבעו אנשי כנסת הגדולה, שהרי לא מצינו בשום תפילה שיקבעו לשונות של בקשה ותחנונים כמו ברכת 'אהבה רבה' (אהבת עולם), שפותחים ומבקשים שישמע ה' בקול תפילותינו 'בעבור שמך הגדול', וכן מזכירים זכות אבות 'בעבור אבותינו שבטחו

מרננין ברינה דאורייתא, ומחדשן מלין דאורייתא כל חד וחד מנייהו, והוה חדי רבי שמעון וכל שאר חברייא, אמר לון רבי שמעון, בני, זכאה חולקבון, בגין דלמחר לא תעול כלה לחופה אלא בהדיכו, בגין דכולהו דמתקנין תקונהא בהאי ליליא וחדאן בה, כלהון יהון רשימין ובתיבין בספרא דדכרניא, וקב"ה מברך לון בשבעין ברכאן ועטרין דעלמא עלאה וכו'. ובתרגום ללה"ק, והיו ר"ש וכל החבריא עוסקים בתורה כל אותו הלילה, וכל אחד ואחד מהם היה מחדש בדברי תורה, והיה ר"ש וכל החבריא שמחים, אמר להם ר"ש, בני, אשרי חלקכם כי לא תכנס הכלה - השכינה, לחופה למחר אלא עמכם, משום שכל אלו המתקנים את תיקוני הכלה בלילה הזה, ושמחים בה, כולם יהיו רשומים ובתובים בספר הזכרון, והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועטרות מעולם העליון. ובהמשך הענין (ט). דכל מאן דאשתתף בחדה בהאי ליליא יהא נטיר עילא ותתא כל ההיא שתא, ויפיק שתא בשלם - כל מי שהשתתף

שלא נזכר בפסוק כי אם מלימוד ההלכות - 'את החוקים ואת התורות', מכל מקום 'תרגום' התיבות הוא שיש להתפלל בכדי להצליח בתורה - לשפוך לבו לפני ה' על ההצלחה בתורה ומצוות^{סז}.

תיקון ליל שבועות - גדולת וקדושת הלילה

כתבו הפוסקים (עי' מ"ב תצד סק"א) בשם האר"י הק' (שער הכוונות) 'כל מי שלא ישן בלילה כלל ועיקר ויעסוק בתורה מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק'. וראה כמה חשוב הוא הלימוד בלילה זה שהרי כמעט שלא מצינו לשון כעין דא 'מובטח לו שישלים שנתו'^{סז}. והוסיף עוד האר"י הק' ולא עוד אלא שהוראת חיי האדם בשנה ההיא תלויה בענין זה.

ומקור הדברים הוא ממה דאיתא בזה"ק (בהקדמה, ח"א ת.ס"ח, וו"ל. והוה רבי שמעון וכלהו חברייא

בך, וכל זאת כדי שנזכה לברכת 'כן תחנונו ותלמדנו', ואז ממשיכים לעורר מדת הרחמים וכופלים להזכיר את היותו אב ואומרים 'אבינו אב הרחמן', ובאים בזה לעורר 'רחמי האב על בניו', ולא עוד אלא שהבורא יתב"ש 'מרחם' עלינו תמיד, לכן גם עתה אנו מתחננים 'רחם עלינו ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, לשמוע ללמוד וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה', וכיוצא בלשונות אלו לא מצינו בשום מקום ובשום תפילה, אין זה אלא שעיקר העיקרים הוא הבנת התורה, ובלעדיה אין לנו חיים וקיום, ולכן, בוכים ומתחננים כ"כ על כך. **סו.** אמנם, מיד אחר תפילתו, יפנה לעסוק בתורה, כי א"א לבכות ולשפוך שיח ב'אהבה רבה' שיפתח ה' עיניו בתורה וכשבא 'למעשה' הילד איננו... וכבר המשיל זאת הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לעני שביקש והתחנן בדמעות שלישי לפני עשיר מופלג שיפרנסו, אמר לו העשיר אינני מחזיק תחת ידי מעות, גש אלי בשעה פלונית בבית העסק שלי ואמלא ידך במטבעות, הלה לא הופיע באותה שעה, למחרת שב לבקשו בדמעות שלישי, אמר לו העשיר כבר הוריתיך אתמול לבוא לבית עסקי, מדוע לא באת, נו, בוא היום.... וכך הוה כמה ימים - העשיר נותן לו זמן והלה אינו מגיע כלל, וכי יוסיף עוד העשיר לשים לבו לבקשותיו... (הובא בפנינים יקרים).

הרה"ק מראפשיץ ראה אברך שעמד בתפילתו ביום חג השבועות ושפך לבו כמים בתפילת 'והאר עינינו בתורתך' משך זמן ארוך מאד, ושב להתחנן כבן המתחטא אצל אביו שוב ושוב, בגמר התפילה ניגש אליו הרה"ק מראפשיץ ו'גמרא' גדולה בידו, וכה אמר לו, הייתי בשמים וראיתי שתפילתך נשאה פירות ונתקבלה באהבה ורצון, הא לך גמרא ותתחיל בלימודך...

סז. כה אמר הרה"ק רבי שלום בער מליובאוויטש זי"ע בליל שבועות (תורת שלום ספר השיחות, עמוד 3), שיש תחת ידו כתי"ק מזקינו הרה"ק ה'צמח צדק' זי"ע שכתב בהאי לישנא 'אני מבטיח למי שיהיה ניעור בליל שבועות כל הלילה [ויעסוק בתורה ביגיעה] יזכה לכתר תורה', והיה מסיים הרש"ב, שה'צמח צדק' היה פוסק ומורה הוראה, וכשם שפסקו בבית דין של מטה כך פוסקים גם בבית דין של מעלה, לכן צריך להיות ער בליל שבועות ולהתייגע בתורה, והוסיף עוד, שזקיני דייק בלשונו ואמר 'שיהיה ניעור בליל שבועות', כי העיקר הוא 'מ'זאל ניט שלאפען', פירוש, שלא יתן לזמן הגדול לחלוף מבלי לנצל הזמן בעסק התורה.

סח. הנה נסדר לומר דברי הזה"ק האלו בתיקון ליל שבועות אחר גמר ה'תיקון' קודם אמירת תרי"ג מצוות, ומדרכו של עולם לאמרו בסוף הלילה לקראת בוקר, ומה יפה ונעים אם ישכילו ללמדו בתחילת הלילה, כי אז יגשו אל הלילה הקדוש באופן אחר לגמרי.

שמה בזה הלילה, יהא שמור למעלה ולמטה כל אותה השנה וישלים שנתו בשלום^{סט}.
ובספה"ק הביאו מהירושלמי (ירושלמי זה אינו לפנינו) שאמר רבי חייא למחר אכתוב בפיתקא, אל תקרי עצרת תהיה לכם אלא תחיה לכם. ומבואר שם, שאכן מזה הלילה תוצאות חיים לכל השנה^ע.
ובראיתא בזוה"ק (ח"ג צה.) 'ועל דא חסידי קדמאי לא הוו ניימי בהאי ליליא והוו לעאן באורייתא, ואמרי נתי לאחסנא ירותא קדישא לן ולבנן בתרין עלמין' - ולכן לא היו חסידים הראשונים נמים בשינתם בלילה זה, והיו עוסקים בתורה, באומרים הבה נבוא לירש את התורה שהיא ירושה קדושה לנו ולבנינו בזה ובבא"א. ויזהר האדם למלאות ולנצל כראוי את הלילה הקדוש.

סט. הנה לא מצינו בזמנים אחרים הבטחה נפלאה כזו, על כן, בעת עסקך בתורה בלילה הגדול הזה, התבונן נא באלו ההבטחות, ובבואך לידי 'נסיון' להפסיק ממשנתך ע"י עצמך או ע"י אחרים (וד"ל) זכור שאין זה 'עסק' כדאי להפסיק מהלימוד בהאי ליליא.

ע. וכך דרש הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (תרע"ב) מה שנאמר (שה"ש ה ב) 'אני ישנה ולבי ער', 'ישנה' בגימטריא שס"ה, כנגד שס"ה ימות החמה שהאדם ישן בהם, אך 'וליבי ער' הוא כנגד חג השבועות, שהוא לב השנה (ובאותו לילה נייעורים כל הלילה).

עא. הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל ראה פעם יהודי מתנמנם בתפילת שחרית בחג השבועות (לרוב עייפות מלימודו בכל הלילה), משהקיץ, שאלו ר' חיים, וכי ראית מימך חתן המנמנם בעמדו תחת חופתו, כי אכן יום חתונתו זה מתן תורה. בספר הליכות שלמה (פי"ב הערה 13) מובא שאחד שאל את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שהוא מכיר את טבעו וכח גופו, ויודע בעצמו שאם ינדד שינה מעיניו כל הלילה ויהגה בתורה תהא תפילתו בשחרית נים ולא נים תיר ולא תיר, ונפשו בשאלתו מאי עדיף טפי, השיב לו הגרש"א בדעת תורתו, אף שלהלכה וודאי עדיפא שחרית שהיא הלכה על פני המנהג שלא לישן בלילה, אך על 'נפשות' בניך יש לך להיזהר ולהישמר... (וכלומר, שח"ו ילמדו ממך להקל במנהגי קודש שבנ"י זהירים בו).

ידוע דבר המעשה, שהגאון רבי חיים לייב אויערבאך (אביו של הגרש"ז) היה נוהג לעלות ביום החג למעונו של הגה"צ רבי משה יוסף הופמן זצ"ל דיין דפאפא שהיה דר בסוף בעיה"ק ירושלים ת"ו, לברכו בברכת החג. בשנה אחת ראה הגר"ל שפני הדיין מאירים ושמחים עד מאוד, שאלו הגר"ל לשמחה מה זו עושה. נענה לו הרב מפאפא שלא היה בדעתו לספר לו, אך מאחר ששאלו מעצמו יגלה לו רז חזות לילה. בשנות בחרותי למדתי בישיבתו הרמה של הכתב סופר זי"ע, והיה שגור בפי הבחורים משמיה דהחתם סופר זי"ע שמי שילמד כל הלילה בלא היסח הדעת כלל - מתוך רציפות המחשבה, יזכה לגילוי אליהו. והנה רבים ניסו שם לעשות כן ולא עלתה בידם, ואף אני עצמי ניסיתי שנים רבות ללמוד כל הלילה בלא היסח הדעת, אך עדיין לא זכיתי לכך.

בהאי שתא למדתי כל הלילה ברציפות המחשבה, והנה זה עידן ועידנים אשר מתקשה אנכי בהבנת איזה קטע בזוה"ק, בלילה זה בא לפני זקן אחד וביאר לי את הדברים באר היטב, אחר גמרו סגרתי עיני להתבונן במחשבתי בפירוש, אך משפקחתי את עיני פרח לו איש האמת, הבטתי בשעון וראיתי שכבר עלה השחר, והבנתי שזקן זה אליהו הנביא היה, וכי לא אעלוז ואשמח בכל לבי ונפשי.

עב. וזה לשון ה'פלא יועץ' (ערך עצרת), וקריאת התורה בליל עצרת בסדר המתקן מרבנו האר"י ז"ל היא נפלאה ועושה רושם למעלה, קשוטין אל השכינה. אשרי ילוד אשה שזכה לכך, אשר מלך העולם איום ונורא, מלך

הכלה - שכינתא קדישא לחופה [ואף שהדברים נאמרו
בשרפי עליון כדוגמת הבית יוסף וחבריו, אך אפס קצהו
שייך בכל אחד ואחד, וכדברי החת"ס הנזכרים שאפילו
אילני סרק הם כגדול שבגדולים].

כתב ה'מגלה עמוקות' (בהנהגותיו למחברת הקודש סוף דף
ק) דהנה, ב'שער הכוונות' (שער רוח"ק ט.) מביא
בשם האר"ז"ל שהניעור לילה אחת ועוסק בתורה כל
אותה הלילה יהיה נפטר מכרת אחד. ואם בשאר ימות
השנה מועיל להיות נייעור לכפר על כרת אחד, הרי
הלימוד בליל שבועות מועיל לכפר על כמה וכמה
בריתות (עיי"ש ביאור הדבר).

**בקבלת יום זה - מתן תורה בעת קריאת עשרת הדברות אף
בדור אחרון**

איתא במדרש (פסיקתא פי"ב הובא בילקו"ש יתרו רמז רעא)
'אמר הקב"ה לישראל, בני היו קורין את הפרשה
הזו בכל שנה, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים
לפני הר סיני ומקבלין את התורה, שנאמר (שמות יט א)
'ביום הזה באו מדבר סיני'.

ומצינו ל'שבט מוסר' (פל"ד אות יט) שכתב וז"ל. גם
כשקורא הפרשה בתורה, ידמה בעיניו כאילו
התיבה (הבימה) שעומד בה הוא הר סיני וכאילו אותו
שעה מתקבלת (התורה) מהר סיני (עיין זוהר ויקהל דו).
וכאילו הקב"ה ופמליא שלו עומדים שם כשם שהיה
בשעת מתן תורה, וכאילו משה רבינו ע"ה האומרה

ידוע מה שהעתיק השל"ה הק' (מסכת שבועות פרק נר
מצוה אות ח) מבתי"ק הגה"ק רבי שלמה אלקבץ
זי"ע אשר מתאר סדר לימוד החבריא בליל שבועות,
וז"ל, ובעת שהתחלנו ללמוד המשנה ולמדנו שתי
מסכתות זיכנו בוראנו ונשמע את קול המדבר וכו',
שמעו ידידי המהדרים מן המהדרים ידידי אהובי, שלום
לכם, אשריכם ואשרי יולדתכם, אשריכם בעולם הזה
אשריכם בעולם הבא, אשר שמתם על נפשכם לעמרני
בלילה הזה, אשר זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי
ואין מנחם לי, ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות
ועתה החזרתם עטרה ליושנה. התחזקו ידידי, התאמצו
אהובי, שמחו ועלצו, ודעו כי אתם מבני עליה וזכיתם
להיות מהיכלא דמלכא, וקול תורתכם והבל פיכם עלה
לפני הקב"ה ובקע כמה אורים וכמה רקיעים עד שעלה,
ומלאכים שתקו, ושרפים דממו, והחיות עמדו, וכל צבא
מעלה והקב"ה שומעים את קולכם... עם כל זה נתעליתם
ואשריכם ואשרי יולדתכם ידידי אשר נרדתם שינה
מעייניכם, ועל ידיכם נתעליתי הלילה הזה, לכן חזקו
ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים, ואל תפסיקו הלימוד,
כי חוש של חסד משוך עליכם, ותורתכם עריבה לפני
הקב"ה, לכן עמדו בני ידידי על רגליכם והעלוני ואמרו
בקול רם כיום הכיפורים ברוך שם כבוד וכו'.

הרי לך, שקדושת ליל שבועות כקדושת יום הכיפורים".
ובפרט אם עוסק בתורה אשר הוא מעלה את
השכינה בזה, והוא מבני היכלא דמלכא, וייכנס עם

גדול אשר לגדולתו אין חקר, המשילו במעשי ידי, ורוכב שמים בעזרו, וישראל עושה חיל ומוסיף כח בפמליא של
מעלה, על זאת יגל יעקב ישמח ישראל בעושיו יעלזו חסידים בכבוד ויהיו רק עסוקים בסדר הלמוד כל הלילה,
אל דמי להם, בשפה ברורה ביראה ואהבה ושמחה רבה יותר ויותר ממוצא שלל רב, בתת לב מה נעשה בשמים
ממעל על ידינו, ומה הימים האלו ומה הגיע אלינו. ובכן עושה אלה הנה שכרו אתו, בני סמיכי וחיי אריכי ומזוני
רויחי, כמו שכתוב בזוהר הקדוש, ולפי גודל השכר, שממנו נדע שעושה נחת רוח גדול למעלה, לו בכח יגבר איש
להעביר שנה מעיינו ולהיות ער כל הלילה, ובלבד שלא יהא יושב ובטל או מדבר דברים בטלים או אסורים וכו',
אבל עבדי ה' העומדים בבית ה', בלילה הזה לה' צריכים להיות עוסקים בתורה כל הלילה בלי הפסק, ולפום צערא
אגרא. עכ"ל.

עג. בספר 'יפה ללב' (תצד ב) הביא מספר אמרי נועם (סוף פרשת פנחס) ש'יום כיפור' הוא כנגד 'שבועות'. על כן אנו
עושים בשבועות כמו ביום כיפור - להיות נעורים כל הלילה כמו הכהן הגדול ופרחי כהונה שהיו נייעורים כל
הלילה בליל יום הכיפורים.

הרה"ק רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה שבועות) כתב ששבועות הוא כמו יום הכיפורים שהרי אמרו (ירושלמי
ביכורים פי"ג ה"ג) שהנושא אשה מוחלים לו על כל עונותיו, ואם כן שבועות שהוא 'יום חתונתו' יש בו מחילת עוונות
כמו יום הכיפורים.

באר הפרשה - חג השבועות

וכל הקהל העומדים סביב לסיני לשמוע מפיו תורה (ועיין בשל"ה מסכת שבועות פרק דרך חיים תוכחת מוסר רנמ).
שהקריאה מעוררת את הזמן שעתה הוא מקבל את התורה בנתינתה מסיני^{עד}.

וילמד ק"ו, כי אם נפסק בשו"ע (סימן קמא סעיף א) שצריך הקורא בתורה בכל ימות השנה לקרוא מעומד, והטעם מבואר בלבוש (שם) כי משה רבינו ובני ישראל היו עומדים בשעת קבלת התורה, ומכאן שיש צד השווה בין הקריאה בספר תורה לדורות למעמד הר סיני, קל וחומר בעת קריאת התורה בשבועות, יה"ר שנזכה לקבל את התורה בשני ידיים, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד^{עה}, להעמיד דורות נאמנים לה' ולתורתו, עוסקים בתורה ובמצוות לשמה על ישראל שלום, ויתרפאו כל החולים (כמו שהיה במתן תורה), וזכותיה דדוד מלכא משיחא יעמוד לנו לזכות לביאת גואל צדק בב"א.

עד. ומהאי טעמא אמרו גדולי הדורות (עיי' סיפורי חסידים שבועות, על הרה"ק רבי חנוך מאלעסק זי"ע), שזמן קריאת התורה מסוגל הוא להתפלל על החולים שיברואו, כי במתן תורה נתרפאו כל החולים, ועתה כשקוראים בתורה מתעורר ביחד עם 'מתן תורה' גם אותם נפלאות שנעשו באותה שעה.

עה. וכה אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע (תורת יחזקאל שבועות) בליל שבועות, דהנה שנינו (שבת לד.) 'שלשה דברים, צריך אדם לומר בערש"ק עם חשכה...וצריך למימרינהו בניחותא, כי היכי דליקבלינהו מיניה', היינו שיאמרם בדרכי נועם כדי שיתקבלו דבריו, ולמד הרה"ק מכאן לכל התורה. וכך נענה, רבוש"ע, אתה נותן לנו היום את התורה, צריך למימריה בניחותא בשובה ונחת, כי היכי דלקבליה מיליה, ונזכה לקבל את התורה באהבה וברצון.

ישקו העדרים

אתם ראיתם כי מן שמים דברתי עמכם

(פרשת יתרו, כ יט)

מספר הגה"ח רבי דוד באש מוויאלמסבורג יצ"ו, באישון ליל בשכבי על משכבי בליל 'אחרון של פסח' והנה בחלומי נגלה לפני איש אשר זה כשישים ושבע שנים לא ראיתיו, והוא אומר לי, שמי עוזר קליין מבאר שבע, אתם (עם חבריכם) פגעתם בי בשנות לימודכם בישיבה, מעולם לא מחלתי על כך, עתה יש לכם הזדמנות - אם תזכירני מחר ב'זכור' (באחרון של פסח, יו"ט שני בחו"ל), תבטיח לתת צדקה ותדליק נר לעילוי נשמותי, וכך יכופר לכם.

וזה דבר המעשה, רבי דוד היה דר בשנות ילדותו בעיר 'באר שבע' בארה"ק, ויהי היום הוצרכה הקהילה דשם לבנין עבור ה'ישיבה', רב העיר רבי אלעזר קליין זצ"ל נכנס בעובי הקורה, ומצא יהודי שהיגר לארה"ק מארה"ב ולו היה בית גדול (פרטי), האיש הסכים לנדב את ביתו הגדול, אבל ביקש כנגד זה דירה קטנה אחרת תחתיה, באותה שעה נענה ר' עוזר הנ"ל, הנה אנכי גלמוד (מפליטי המלחמה) אינני צריך ליותר מחדר עם מיטה, אנדב את ביתי ליהודי זה, ואתם תתנו לי חדר למדור בבנין הישיבה החדש. וכן עשו. והנה ר' עוזר שכאמור היה מפליטי המלחמה, שבה שתה את כוס התרעלה באופן קשה עד מאד, היו לו סימנים מעידים לכך בכמה מקומות בגופו, והילדים תלמידי הת"ת והישיבה היו שוחקים עליו בשעת הפנאי.

כשניעור ר' דוד משנתו רעד בכל גופו, באמרו שישים ושבע שנים לא ראיתיו ולא חשבתי עליו כלל... היאך נזכר בי בזו השעה, ואכן ר"ד אמר יזכור בהתלהבות עצומה (כל שכיניו בביהכ"נ תמהו מה יום מיומיים, מה ההתלהבות הגדולה ביזכור, כי לא ידעו את דבר החלום) יזכור אלוקים נשמת רבי עוזר קליין מבאר שבע - כשהוא מכוון לבו לשמים, כי את שמו של ר' עוזר ידע ואת שם אביו לא ידע, ואמר, הקב"ה יודע לאיזו נשמה כוונתי.

במוצאי יו"ט התקשר ר' דוד לידידו מ'באר שבע' (שכמוהו דר כהיום בניו יארק) ושמו רבי שמואל יודא קליין (בנו של הרב דמתא - רבי אלעזר הנ"ל) ושאלו, האם זוכר את ר' עוזר קליין, והאם ידוע לו אם השאיר צאצאים וכיו"ב, ענה לו רש"י, שששת צאצאיו נספו במלחמה, והוא נפטר בשנת תשמ"א ללא זש"ק, ע"כ חלק א' של המעשה.

את חלק השני של המעשה שמענו מפי הרה"ג רבי יחזקאל געלבשטיין (דיין במאנארא לעניני חו"מ, שהוא חתן הרבני הנכבד רבי עקיבא הערש קליין בן רבי שמואל יודא הנ"ל) וכה אמר, היות והנני מתעסק בעניני הצדקה של חותני לכן התקשר אלי זקני רש"י ביום אסרו חג פסח, ובירר אצלי אם אחד מקרובי משפחתו של ר' עוזר קליין פנה אלי במשך השנים לבקש מעות לצדקה, ואמרתי שלא זכור לי... כעבור ג'

ישקו העדרים

שבועות - ביום שלישי פר' אמור, בא אלי יהודי מארה"ק (הגה"צ רבי שלום קליין אב"ד סעליש מעיה"ק ירושלים) ומספר לי שאחד מבני משפחתו הרגיש שלא בטוב בערב שש"פ, והובהל לבית החולים בדחיפות, ומצאו שהוא בסכנת חיים, לכן ניתוחו בליל שבת - ליל שביעי של פסח, ובתוך כדי דיבור סיפר, יש לי קשר אמיץ לבאר שבע, כי דודי היה ר' עוזר קליין מבאר שבע והא עזר לזקנך רבי אלעזר בבניית הישיבה... כשנדב את ביתו עבור הישיבה, מכיוון שכן סיפר לו רבי יחזקאל את מעשה החלום וה'זכור'... אז נזדעזע רבי שלום הנ"ל, וכה אמר, זה לי פעם ראשונה ששכחתי להזכירו ביזכור, לא החסרתיו אפילו פעם אחת משנת תשמ"א כשרבי עוזר נפטר ועד היום, מחמת ששהיתי בביה"ח עם חתני זכרתי אך בקושי את הורי.

וראה זה הפלא ופלא, אותו 'זכור' משביעי של פסח היה חסר לנשמה, והיא מיהרה לבוא ממרחקים בחלום אל איש יהודי בחו"ל, כי הם אומרים יזכור למחרת (בא"י אומרים 'זכור' בשביעי של פסח, ובחו"ל אומרים למחרת, ביו"ט שני של גלויות), כדי שימלא מחסורה, ביזכור החסר, הגם שהיתה נשמת צדיק שעבר את המלחמה, שיכל כל משפחתו ונידב את רכושו לישיבה. וגם תלמד מזה בזהירות שלא לפגוע באחרים, כי יש דין וחשבון, על פגיעה בין אדם לחברו, גם עברו כבר מאז ששים ושבע שנה ונשכח כבר מלב הכל.!

חדש!

הזכיע!

על
פרקי
אבות

נערך ונלקט
מתוך תוכן
דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ
רבי אברהם אלימלך
בידרמן שליט"א

הפצה:

אר"י: 1800-22-55-66
ארה"ב: 437-0054 (718)

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים